

Zadání bakalářské práce

Inspirace kroji z Kyjovska pro žakárové tkaniny

Jméno a příjmení: **Anna Mariánková**
Osobní číslo: T16000200
Studijní program: B3107 Textil
Studijní obor: Textilní a oděvní návrhářství
Zadávací katedra: Katedra designu
Akademický rok: **2019/2020**

Zásady pro vypracování:

1. Charakterizujte lidové kroje v oblasti Kyjova
2. Inspirujte se vybraným krojem pro vytvoření návrhu tkaniny
3. Vytvořte kolekci žakárských tkanin
4. Navrhněte využití utkaných textilií

Inspirace kroji z Kyjovska pro žakárové tkaniny

Bakalářská práce

Studijní program:

B3107 Textil

Studijní obor:

Textilní a oděvní návrhářství

Autor práce:

Anna Mariánková

Vedoucí práce:

Ing. Vlastimila Bergmanová
Katedra designu

Konzultant práce:

Ing. Iva Mertová
Katedra technologií a struktur

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko lidé-kroje-tradice, David Židlický/ Atelier Zidlicky, Terezy Novákové 11 621 00, Brno, 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

KONEČNÁ, Vendula, Lidová kultura Kyjovska a Ždánicka, internet, Brno 2008, [8.11.2019]

Vedoucí práce:

Ing. Vlastimila Bergmanová
Katedra designu

Konzultant práce:

Ing. Iva Mertová
Katedra technologií a struktur

Datum zadání práce:

2. září 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

10. ledna 2020

Ing. Jana Drašarová, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Renata Štorová, CSc.
vedoucí katedry

Zadání bakalářské práce

Inspirace kroji z Kyjovska pro žakárové tkaniny

Jméno a příjmení: Anna Mariánková
Osobní číslo: T16000200
Studijní program: B3107 Textil
Studijní obor: Textilní a oděvní návrhářství
Zadávací katedra: Katedra designu
Akademický rok: 2019/2020

Zásady pro vypracování:

1. Charakterizujte lidové kroje v oblasti Kyjova
2. Inspirujte se vybraným krojem pro vytvoření návrhu tkaniny
3. Vytvořte kolekci žakárských tkanin
4. Navrhněte využití utkaných textilií

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko lidé-kroje-tradice, David Židlický/ Atelier Zidlicky, Terezy Novákové 11 621 00, Brno, 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

KONEČNÁ, Vendula, Lidová kultura Kyjovska a Ždánicka, internet, Brno 2008, [8.11.2019]

Vedoucí práce:

Ing. Vlastimila Bergmanová
Katedra designu

Konzultant práce:

Ing. Iva Mertová
Katedra technologií a struktur

Datum zadání práce:

2. září 2019

Předpokládaný termín odevzdání: 10. ledna 2020

Ing. Jana Drašarová, Ph.D.
děkanka

Ing. Renata Štorová, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 7. října 2019

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS/STAG se shodují.

30. prosince 2019

Anna Mariánková

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi svými vzpomínkami přispěli do mé bakalářské práce. Svoji rodině a hlavně paní Emílii Novoměstské, která mi odtajnila výrobu krojů. Největší díky patří paní Ing. Vlastimile Bergmanové za velkou trpělivost, poskytnuté rady a skvělé vedení. Dále patří velké díky paní Ing. Ivě Mertové za velkou ochotu a pomoc při realizaci mé bakalářské práce. Děkuji své rodině a kamarádům za velkou psychickou podporu a veškerou pomoc.

Anotace

Tato bakalářská práce zahrnuje zpracování tématu Inspirace kroji z Kyjovska pro žakárové tkaniny. Vzniklo celkem šest vzorů, zpracovaných v programu EAT DesignScope victor, a tři varianty od každého desénu. Zkušebně byly realizovány všechny varianty od každého vzoru, finálně byly pro každý vzor vybrané dvě varianty. Zkoušky i realizace vzorů se zhotovovaly tkalcovskou technologií, konkrétně na žakárovém tkací stroji. Všechny finálně utkané vzory mají jednu barevnost, jen některé zkušební vzory se tkaly v jiné barvě. Finálním záměrem bylo vytvořením kolekce tkanin, ta je doplněna vzorníkem s barevnými variantami a vzory, které se netkaly finálně.

Barevnost vzorů vychází z tradiční barevnosti krojů z Kyjovska, která se používá dodnes. Nejpoužívanější barvy na krojích jsou červená a bílá, proto jsem na finální tkaniny zvolila červenobílou barevnost.

Annotation

This bachelor thesis includes elaboration of the theme Inspiration of folk costume from Kyjov for jacquard fabrics. A total of six patterns were developed in the EAT DesignScope victor software, and three variants from each pattern. All variants from each design were realized on a trial basis, and two variants were finally selected for each design. Tests and realization of patterns were made by weaving technology, specifically on jacquard weaving machine. All final woven patterns have one color, only some test patterns were woven in a different color. The final intention was to create a collection of fabrics, which is supplemented with a swatch with color variants and patterns that did not weave.

The color scheme is based on the traditional color scheme of folk costumes from Kyjov, which is still used today. The most used colors on costumes are red and white, so I chose red and white colors for the final fabrics.

Klíčová slova

folklor

kroje

Kyjovsko

žakárová tkanina

inspirace

výšivka

motiv

tradice

Keywords

folklore

folk costume

Kyjov region

jacquard fabric

inspiration

embroidery

motif

tradition

Obsah

1 Úvod.....	11
1.1 Cíl práce.....	11
1.2 Inspirace.....	11
2 Rešeršní část.....	12
2.1 Slovník pojmů.....	12
2.2 Historie Kyjovska.....	14
2.3 Historie a dnešní podoba jihomoravského folkloru v oblasti Kyjova.....	16
2.3.1 Zvyky na Slovácku.....	17
2.3.2 Zvyky na Hanáckém Slovácku.....	19
2.4 Historická a dnešní podoba krojů z Kyjovska.....	21
2.4.1 Kroje na Slovácku.....	22
2.4.2 Kroje na Hanáckém Slovácku.....	31
2.5 Symbolika barev.....	35
2.6 Materiály.....	36
2.7 Dírkové vyšívání.....	37
2.8 Zkouška vyrážených vzorů.....	39
2.9 Tkalcovství.....	40
2.9.1 Rozdělení tkalcovských strojů.....	41
2.9.2 Žakárové ústrojí.....	42
2.9.3 Vzorování tkanin.....	43
3 Praktická část	44
3.1 Inspirace krojovými výšivkami.....	44
3.1.1 Výchozí vzory.....	44
3.2 Tvorba vzorů.....	46
3.3 Realizace vzorů.....	48
3.3.1 Vzor č.1.....	48
3.3.2 Vzor č.2.....	49
3.3.3 Vzor č.3.....	50
3.3.4 Vzor č.4.....	51
3.3.5 Vzor č.5.....	53
3.3.6 Vzor č.6.....	54
3.3.7 Vazby tkanin.....	55
3.4 Finální úpravy.....	55
4 Závěr.....	57
5 Seznam použité literatury.....	58
6 Seznam obrázků.....	59
7 Seznam příloh.....	64

1 Úvod

1.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je vytvořit kolekci tkanin inspirovanou kroji z Kyjovska. V práci vzniknou vzory inspirované vyšivkami, které se objevují na tradičních krojích z této oblasti. Bude navrhnutá a zpracována kolekce textilií, jejichž realizace proběhne v technologii tkání. Finálním výstupem se stane kolekce žakárských tkanin doplněná vzorníkem se zkouškami a barevnými variantami.

1.2 Inspirace

Toto téma jsem si zvolila, protože na jižní Moravě žiji, a obecně folklor a tradice s ním spjaté je mi blízký a obklopuje mě od mala. Také bych ráda toto téma více zpopularizovala nejen pro různorodost krojů a tradičních oděvů, ale také proto, že v naší zemi jsou krásné zvyky, které stojí za to stále dodržovat. Za tradicemi nemusíme cestovat do dalekých zemí.

Pro vlastní tvorbu kolekce tkanin posloužily vyšívané vzory objevující se na krojích (především z Hanáckého Slovácka). Inspirace folklorem je velmi bohatá, proto bylo třeba vybrat jen některé zajímavé motivy a detaily, a ty pak dále zpracovat a vytvořit nové desény. V návrzích se mohou uplatnit různé kompozice, velikosti a hustota motivů. Tradiční používané červenobílé kombinace barev není potřeba měnit, mohou se však doplnit aktuální módní barevnostmi. Návrhy vzorů se použijí na utkání kolekce tkanin, ze které bude patrná inspirace folklorem, ale také bude mít praktické využití.

2 Rešeršní část

2.1 Slovník pojmů

Čižmy

Výraz, který označuje boty, které sahají ke kolenům jsou dámské, nebo pánské.

Dožínky

Období po dokončení sklizení obilí, často probíhají oslavy a zábavy, tento zvyk se dodržuje hlavně na Slovácku.

Chůvka

Šál, často vyšíváný, který se používá na nošení dítěte, tedy přivázání dítěte k tělu, dostávaly ho nevěsty, často vyšíváný a je často součástí obřadního kroje nevěsty, na fotografiích ho mají přehozený přes ruce.

Jupka

Dámská halenka, kterou nosila děvčata u zimních a polosvátečních krojů, ale hlavně ji nosí vdané ženy, je ušita z plátna, nebo saténu (záleží, na jakou příležitost je určena), má kulatý průkrčník sahající až ke krku, zapínání na noflíky, a je na předním díle zdobena sámkou.

Krézl

Je součástí dámských rukávů na Hanáckém Slovácku, vychází z průkrčníku, kde je také ušit tunýlek a v něm provlečena keprovka aby se dal průkrčník stáhnout do požadovaného tvaru, krézl vychází z průkrčníku a jeho délka sahá do půli nosu, jeho okraj je často zdoben dírkovým vyšíváním a ozdobně střižen, a naškroben pšeničným škrobem.

Kordula

Zdobená vesta, která se dává na rukávce a je součástí jak dámského, tak i pánského kroje, je podšitá, a materiál z kterého je ušita se mění podle vesnic, je zdobena stužkami i vyšíváním, také se často využívají žakárové stuhy.

Pantle

Nářeční výraz pro pentle, tedy stuhy které volně visí z většinou pánské kordule.

Plyška

Svrchní sukně, která je ušita ze sametu, používá se u zimních krojů, a také ji hlavně používají vdané ženy.

Rukávce

Halena dámská i pánská, která je ušita z bavlněného plátna a naškrobena pšeničným škrobem, halena je volného střihu a rukávy jsou rozšířené, u dámských rukávů je na kraji před vyšívanou částí ušit tunýlek a jím navlečena keprovka pro stažení a udržení požadovaného tvaru, na Hanáckém Slovácku rukávce u dámského kroje obsahují i krézl.

Stárek a stárka

Hlavní krojovaný pár hodů, stárky jsou většinou odlišené barvou tureckého šátku a svrchní sukně, mají určité tradiční povinnosti, které musí dodržovat.

Spodnice

Sukně z bavlněného plátna, která je škrobena pšeničným škrobem.

Šatka

Etamínový šátek který je součástí dívčího dožínkového kroje, ale nosí ho především vdané ženy, šátek je po okrajích zdobený dírkovým vyšíváním a jeho okraje jsou tvarovány.

Škrob

Používá se na zpevnění spodnic a rukávů, aby držely požadovaný tvar, na kroje se používá roztok pšeničného škrobu a vody, který se přivede do varu a následně se v něm máčejí oděvy, které je potřeba naškrobit, po škrobení se musí správně naskládat, aby po uschnutí měly požadovaný tvar.

Šlaháči

Chlapci, kteří na Velikonoční pondělí chodí za děvčaty a mrskají je pomlázkami.

Vlňák

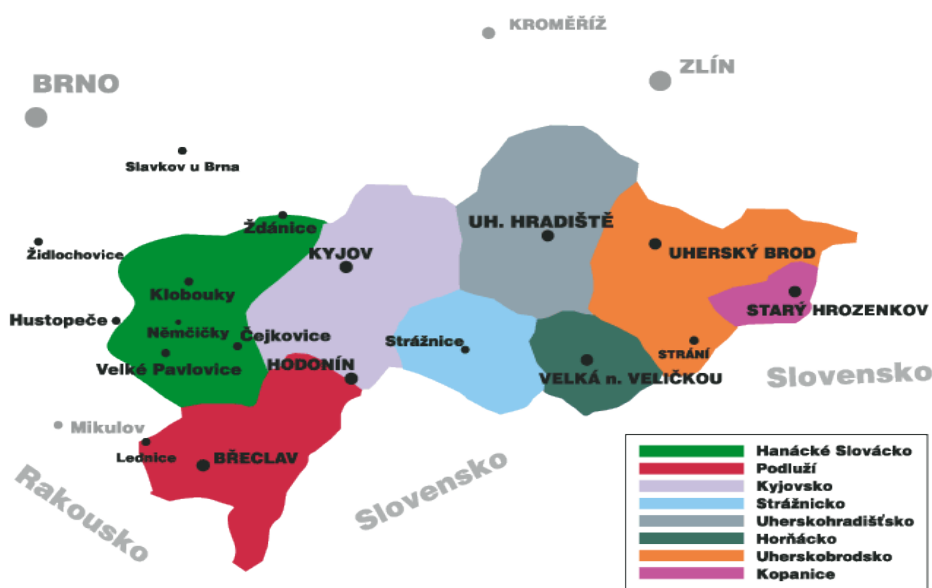
Pletený šál čtvercového tvaru, který se používá u ženského zimního kroje, je speciálně navázán kolem trupu a ramen.

Žila

Nářeční výraz pro velikonošní pomlázky.

2.2 Historie Kyjovska

Historie tohoto kraje má hluboké kořeny. Asi nejslavnější období zažilo Slovácko za existence Velkomoravské říše, která právě v tomto regionu měla svoje sídlo, přesně ve městě Velehrad. Od pádu této říše bylo hlavní sídlo panovníků přesunuto do Prahy. Od té doby bylo Slovácko děleno pod správu různých šlechticů a diecézí. [1]

Obr. č.1 - Dnešní rozdělení regionů na jihovýchodní Moravě

Kyjovsko bylo obydleno již od pravěku. Dokazují to četné archeologické nálezy. Z nejstarších pravěkých dob. Jde o zvířecí kosti, které byly objeveny v okolí Ždánic a Archlebova, tedy na Hanáckém Slovácku. Prvním národem, obývajícím tento kraj, byli Keltové, ovšem nevíme přesně kdy. „Asi v polovině 1. století před Kristem se zde usídlili germánští Markomani a Kvádové, později Langobardi., [1] Podle archeologů se Slované na tomto území vyskytovali dříve, než říkají prameny, tedy v 6. století. Jak je výše uvedeno, za doby Velké Moravy bylo Kyjovsko součástí jejího centra. Zde také působili Cyril a Metoděj. „Po vládě Boleslava I. se Moravy až do roku 1029 zmocnili Poláci. Kraj byl zpustošený a zanedbaný, počet obyvatel se výrazně snížil.“[1] Lidé ale

začali obnovovat zaniklé osady, z tohoto období také pochází první písemná zmínka o Kyjovu (1126). Díky válkám Přemysla II. se Kyjov mohl ohradit hradbami a příkopem kvůli vybudovanému kamennému kostelu, tímto se stal jedním z nejstarších opevněných měst na Moravě. Blahobytu se ale Kyjovsko dočkalo až za vlády makraběte Jana Jindřicha (1349-1375). Během husitských válek byl tento kraj často devastován, jelikož z okolí Milotic (obec 5 km od Kyjova) pocházeli moravští vůdci husictví, proto se tam husité shromažďovali. Až vpádem Albrechta Rakouského bylo Kyjovsko skoro zdevastováno. Nechal upálit 50 kyjovských měšťanů a 500 osad lehlo popelem. Klidné období vlády Jiřího z Poděbrad opět přetrhl vpád uherského krále Matyáše Korvína. Ten ale pochopil, že Kyjov může být významnou spojkou mezi Uhry a Moravou, proto se snažil získat si přízeň zdejších obyvatel. Většina lidí se v 16. století přidala k Jednotě bratrské. Ti začali zakládat školy, a díky nim nastal na Kyjovsku růst vzdělání. „Roku 1548 se Kyjov stává královským městem a zaznamenává další rozvoj. Nastal „zlatý věk“ Kyjova. To se však změnilo roku 1600, kdy lidé v důsledku neúrody začali strádat hladem.“ [1]

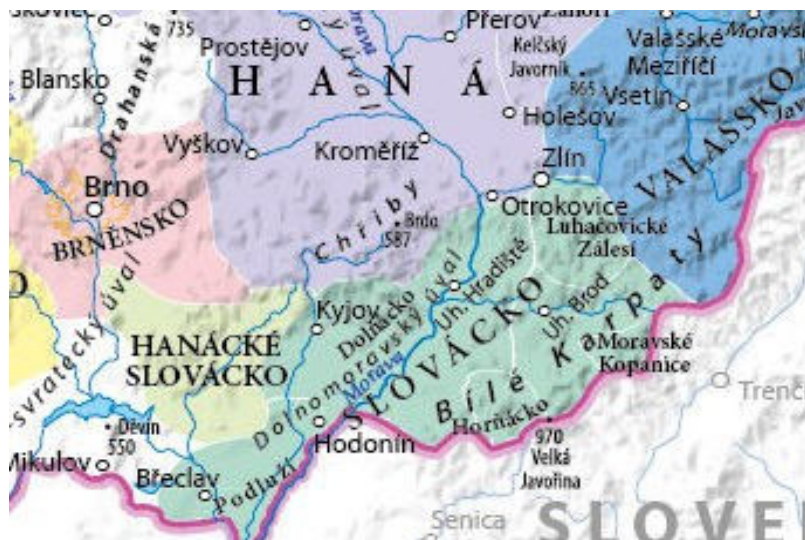
Nejhorší stopy na Kyjovsku ovšem zanechala třicetiletá válka. Na začátku vpadli do Kyjova Maďaři, Tatarové i Turkové. Po vyplenění některých vesnic zde byli přivedeni lidé z různých míst Čech, Slovenska, Slezska a Polska. Po bitvě na Bílé hoře byli ze země vypovězeni všichni, kteří nechtěli přestoupit na katolickou víru. Lidé nejčastěji emigrovali na Slovensko i kvůli neúnosným požadavkům. Až za vlády Marie Terezie a Josefa II. nastal klid. Roku 1775 se patentem zmírnila roboty a roku 1781 bylo zrušeno nevolnictví. Také byla zavedena povinná školní docházka, kde se učil německý jazyk. Důsledkem toho sílila germanizace. Němčina postupně pronikala do všech sfér, jak do nejvyšších úředních, tak i do nejnižších. [1]

Kyjovem během napoleonských válek táhla rakouská, francouzská i ruská vojska. Zlepšení životních podmínek nastalo až v roce 1848, kdy došlo ke zrušení poddanství a roboty. „Obce získaly samosprávu, země byla rozdělena na okresy, a Kyjov se stal sídlem okresního hejtmanství a okresního soudu.“ Po roce 1860 byly skoro ve všech obcích zřízeny školy a byly zakládány různé spolky, například tělovýchovné. Během I. světové války hojně vzkvétal černý trh, protože jak na Kyjovsku, tak na celém území chyběla mužská síla. Za II. světové války byla situace podobná, ale lidé i přes to zakládali odbojová hnutí a bojkotovali výrobu pro Německo. V tomto období si ale také svoje protrpěli židé, kteří se hojně vyskytovali v okolí Strážnice. Po nástupu komunismu probíhá znárodňování a zakládání Jedotných zemědělských družstev. [1]

V roce 1989 po revoluci je nastolena demokracie, a tím také začíná nový posun a rozvoj kyjovského regionu.

2.3 Historie a dnešní podoba jihomoravského folkloru v oblasti Kyjova

Zvyky a obyčeje, které se dodnes dodržují na celé jižní Moravě, se dodržovaly i na celém území Česka. Postupem času a silící globalizací tady tyto zvyky „vyšly z módy“. Zčásti je to také způsobeno i národním obrozením. Především to, že na Moravě zůstalo typické nářečí. Jelikož se jazykové reformy šířily z Prahy, a to v různých etapách, tak na Moravu tyto změny pronikaly později, a ve slabé míře. Větší vliv na jihomoravskou mluvu měla slovenština, proto jsou dodnes některé výrazy stejné, nebo podobné. Ústup našich národních zvyků se datuje od počátku průmyslové revoluce. Lidé se stěhovali do měst a chtěli žít moderní život. Také kvůli tomu se v Čechách tyto tradice už skoro vytratily. Třeba tradiční posvícení (na Moravě hody) se už skoro nedodržuje, stejně jako nošení tradičních krojů. Do konce 2. světové války se ve většině případů také žádné tradiční události nedodržovaly, nebo ne každoročně. Po roce 1948 se díky silicímu komunismu tradiční zábavy a hody velice špatně obnovovaly. Součástí hodů ve všech oblastech je hodová mše svatá. Komunismus křesťanství „potíral“ tím způsobem, že aktivním křesťanům, kteří byly výše postavení, nedovoloval pracovat v jejich oboru a jejich dětem studovat. Později jim zakazovali i tradiční krojové průvody a obecně chození v krojích. Obnova všech tradic a krojů nastala v 70. letech, po Pražském jaru. Lidé hledají v Zemském archivu v Brně i ve vesnických archivech. Také hledali ve starých truhlách po babičkách, a v hodně případech objevují materiály potřebné pro obnovu krojů. V období normalizace potírání tradic přetrvávalo. Krojované průvody nesměly chodit po vesnici, ale pouze na církevní půdě při křesťanských svátcích. Postupem času od těchto zákazů upustily.

Obr. č.2 - Etnografická mapa jižní Moravy

2.3.1 Zvyky na Slovácku

Slovácko, také jinak nazvané Moravské Toskánsko, leží v okolí Kyjova. Zde se typické zvyky zachovaly asi nejvíce, a to i v období komunismu. Jedna z těchto tradic je národopisný folklorní festival Slovácký rok (také zvaný Slovácká olympiáda), který se koná v Kyjově od roku 1921. Pořádá se každé čtyři roky. Na tradičním jarmarku jsou k vidění nejrůznější ruční práce a výrobky. Hlavní událostí jsou krojové přehlídky a nedělní jízda králů. Tato událost vychází z historie. Vznikla tak, když potřebovali přes Moravu převézt uherského krále Matyáše Korvína bez povšimnutí. Musel uprchnout kvůli prohrané bitvě (1469) s Jiřím z Poděbrad. [9] Král seděl na koni oblečen v dívčím kroji a do úst mu byla vložena růže, aby nemohl mluvit, a nikdo ho nepoznal. Jízda králů je zapsána ve světovém kulturním dědictví UNESCO, stejně jako tradiční mužský tanec, verbuňk.

Obr.č.3 - Plakát na první ročník 1921

Obr. č.4 - Plakát na Slovácký rok z roku 2019

Celý folklorní rok je úzce spjat s církevním rokem. Začíná Novým rokem a Třemi králey. Toto období vyvrcholí Masopustem (Ostatky), kdy je na ostatkové zábavě pohřbívána basa, a tím začíná 40 dní půstu do Velikonoc. Na Velikonoci se dodržovaly všechny církevní slavnostní mše a obyčeje. Zvláště v tomto období musela být vesnice uklizená. Když některý sedlák měl před domem žebříňák, chasa mládenců mu ho rozebrala a složila na střeše domu. Na Velký pátek se držel přísný půst od masa, může se jíst jen ryba. Na Bílou sobotu se chodilo modlit k Božímu hrobu. Chlapci dívkám přes noc zamalovali na domu okna vápnem a na cestu namalovali vápnem cestičku k jejich domu. Dívky ještě před rozedněním musely okna i cestičky umýt, zřejmě kvůli hanbě, nebo také proto, že mělo být na Velikonoci vše uklizené. Na Velikonoční neděli se v kostele světily pokrmy a chodilo se k příbuzným. Na Velikonoční pondělí chodili po děvčatech „šlaháči“, neboli chlapci s pomlázkami. Museli dojít dopoledne k děvčatům a „vyšlahat“ je. Žily byly upleté z mladé vrby a vyšlahání dívky byl symbol jejího omlazení. Hody, v Čechách posvícení, se v každé vesnici slavily podle toho, jakému svatému byl zasvěcen tamější kostel. Je to asi největší folklorní akce za celý rok. Dodržují se například hody Václavské, Kateřinské, a podobně. Jenže když v každé vesnici měli hody jindy, tak to vrchnosti moc nevyhovovalo, protože nechodili robotovat. Proto císař Josef II. zavedl jednotný termín pro hody, a to třetí neděli v říjnu. Hodům v tomto termínu se proto říká císařské, a hodně vesnic císařské hody dodržuje dodnes. Na Slovácku se dodržují hody s věncem a káčerem. Věncem plní především funkci okrasnou a symbolizuje hody. Káčer, tedy živý kačer je nazdobený a přivázaný

k židli, nebo košíku. Podle tradice se krade, a když ho chasa neuhlídá tak je to velká ostuda pro celou vesnici.

Obr. č.5 - Stárci s káčerem, Vlkoš (Slovácko)

V hodovou sobotu je vždy tradičně pořádána večerní zábava s dechovou a často i cimbálovou muzikou. V neděli ráno se koná vždy hodová mše svatá. Odpoledne chodí krojovaný průvod po vesnici. Nejdříve jde krojovaná chasa pro stárka. Před domem stárka se tančí u pochodové dechové hudby a často se vynáší cukroví a různé pochutiny. Potom průvod pokračuje ke stárce, kde hlavní krojovaný pár zazpívá píseň „tluču, tluču, otevřete, nechal sem klobouček u děvčete“, poté mu stárka symbolicky předá klobouk, který je ozdoben asparátem. Průvod je takové zakončení hodů, ale často jsou pořádány různé akce i potom. Poté již nastává období Vánoc, kde se žádné speciální tradice nedodržují.

2.3.2 Zvyky na Hanáckém Slovácku

Hanácké Slovácko leží vedle Slovácka, především v okolí Ždánic a Žarošic. Vlivem politické situace se zde folklor moc nerozmáhal. Pár vesnic si ovšem své oblíbené folklorní veselí prosadilo. Třeba v Žarošicích se každoročně dodržovala a dodržuje tzv. Zlatá sobota. První sobotu v září se do této vesnice sjedou věřící, aby poctili sošku Panny Marie Žarošské s Ježíšem, ke které se váže legenda. Vše vyvrcholí večerním průvodem, kde krojované chasy z této i okolních vesnic nesou nazdobené sošky Madon.

Obr. č.6 - krojovaná chasa ze Žarošic nesoucí sošku Madony, Žarošice

Jak je výše uvedeno, celý folklorní rok je úzce spjat s církevním rokem. Hanácké Slovácko se od Slovácka liší různými tradicemi, při různých příležitostech. Začátek roku se podobá, od ledna do období masopustu je to hlavně období zábav a často i krojovaných plesů. Vše tedy vyvrcholí masopustem a symbolickým pohřbíváním basy. Například v Lovčicích je na ostatkové (masopustní) zábavě dodržován speciální tanec tzv. „válení dýní“. Tento zvyk se také nazývá lidová veselice. Probíhá tak, že se tančí na dechovou hudbu, najednou muzikanti bouchnou do bubnu a nastává válení dýní, což znamená že při tanci muž ženu stáhne na sebe a potom muž padá na zem, pak se válí po parketu. Po masopustu začíná období 40 dní půstu do Velikonoc. Na Hanáckém Slovácku se v tomto období dodržují hlavně církevní tradice. Od Velikonočního pátku do neděle se dodržuje zvyk, kdy mladí chlapci obcházejí ráno a večer vesnici s „řehtačkami“, protože na Velký pátek zvony „odletěly“ do Říma. Velikonoční pondělí probíhá také stejně jako na Slovácku. Další tradice, která se dodržuje, je stavění máje. Je to jehličnatý strom, většinou smrk, kterému se odstraní větve a nechá se jen špička, která se nazdobí krepovým papírem. Staví se na návsi, a také ji staví chlapec své dívky, se kterou to myslí vážně, tu postaví před domem. Staví se zpravidla poslední den v dubnu, tak aby v květnu stála. První noc se máje musí hlídat, aby ji někdo neukradl nebo nepodřal. Máje kradou většinou přespólní mládenci. Kdyby máju ukradli, byla by to ostuda pro celou ves, nebo pro dotyčného mládence. Máje stojí celý květen a poslední den se kácí. Na Slovácku se máje nestaví, jen v Kyjově na Slovácký rok.

Obr. č.7 - Stavění máje

Obr. č.8 - Mája v Kyjově

Hody se zde řídí stejnými pravidly. V tomto kraji se většinou dodržují hody císařské. Po příkazu dodržovat hody v tomto termínu si poddaní uspořádali tzv. „hodky“. Jsou to v podstatě takové menší hody, které se pořádají na svátek svatého, kterému je zasvěcen vesnický kostel. Hody jsou zde s hodovým právem a věncem. Mají stejný průběh jako na Slovácku. Věncem se vynáší až v neděli, ale hodové právo je hlavním artiklem. Je to dřevěná „plácačka“, která je ozdobená mašlemi. Starosta obce ji předává stárkovi na zábavě a tím mu také předává právo pořádat hody. Stárek si právo musí hlídat, kdyby mu ho někdo ukradl, má právo zrušit hody, nebo vyhlásit hody pro svobodné nebo zadané (vdané/ženaté). Při krádeži se může právo vykoupit, a to vědrem vína (60 litrů). Hodová neděle probíhá stejně jako na Slovácku. Po tomto období už následují pouze Vánoce, kde se žádné folklorní události nedodržují.

Obr. č.9- Stárka a stárek držící právo, Lovčice

Obr. č.10- Hodový věnec se svíčkou, Lovčice

2.4 Historická a dnešní podoba krojů z Kyjovska

V minulosti se na celém území České republiky nosily kroje charakteristické pro danou oblast. Ovšem do dneška se nošení krojů zachovalo jen na pár místech v republice. Podoba krojů závisela hlavně na tom, jak byl daný kraj bohatý. Kyjovsko byl bohatý kraj, hlavně díky vinařství. Z tohoto důvodu si také lidé mohli dovolit své kroje bohatě zdobit. Kroje z Hanáckého Slovácka a Slovácka jsou velmi odlišné. Obě tyto skupiny mají stejné druhy krojů, a to jsou „parádní“ (sváteční), všední (pracovní), polosváteční (lehké), obřadní, zimní a kroj pro střední a starší generace (většinou pro vdané/ženaté)

2.4.1 Kroje na Slovácku

Obr. č.11.- Manželský pár z Kyjova cca 1901

Obr. č.12. - Manželský pár v dožínkovém kroji

Někdejší kroje, stejně jako dnešní reprodukce, jsou stejně dlouhé, ikdyž se to na první pohled nezdá. Někteří lidé se mylně domnívají, že si dívky nechávají sukně schválně zkracovat. Je to ale proto, že lidé jsou dnes vyšší než dříve.

Parádní kroje

Tento kroj je na Slovácku podobný, i když s malými obměnami. Hodně vesnic používá kyjovský kroj. V minulosti se tento druh nosil výlučně do kostela. Dnes se tyto kroje využívají především na hody a krojové zábavy. Základem tohoto kroje jsou naškrobené rukávce z bavlněného plátna. U ženského kroje se také škrobí spodnice, které jsou ze stejného materiálu. Ženy na Slovácku přes plátěné naškrobené rukávce oblékají tzv. skleněné rukávce, které jsou ušity z etamínu. Postupem času některé materiály vymizely z trhu, proto se dnes kroje zhotovují z materiálů, které jsou dostupné.

Obr. č.13 - Dívky ve svátečním kroji, Kyjov (Slovácko)

Přes bohatě vyšíváné rukávce se obléká kordula. Je vyrobena nejčastěji z červeného damašku a je často ještě zdobena stuhami, výšivkami nebo také korálky. V pase mají uvázané 4-5 škrobených spodnic, na kterých leží vrchní sukně. Tyto sukně jsou pro všechny dívky totožné, kromě stárky a obřadního kroje. Dívky mají na sobě sukně tzv. „pávky“.

Obr. č.14 - Tanečníci při tanci kyjovská skočná, Kyjov (Slovácko)

Na sukních je ve třech pruzích ručně vyšit vzor, který připomíná paví pera. Přes tuto sukni je vpředu uvázaná zástěra, která je také bohatě vyšívána. Na nohách mají slovácké ženy obuté vysoké vrapované boty tzv. „čižmy“, které sahají až po kolena. Další součástí ženského svátečního kroje je na hlavě speciálně uvázaný turecký šátek. Pod ním mají ženy bílý čepec s ozdobným krajem. Turecký šátek se špendlí, nebo uvazuje v každé vesnici jinak, když vesnice nepoužívá kyjovský kroj. Pánský sváteční kroj je ve všech oblastech podobný. Základem jsou vysoké boty „čižmy“, které mohou být zdobené střapci (Šardice a okolí, Slovácko, Podluží) nebo bambulkami (Kyjova a okolí, Slovácko). Kalhoty jsou většinou jednobarevné ale v některých vesnicích jsou i vyšívány (Šardice).

Obr. č.15 - Chlapci ve svátečních krojích, Šardice

Obr. č.16 - Chlapci při verbuňku, Kyjov (Slovácko)

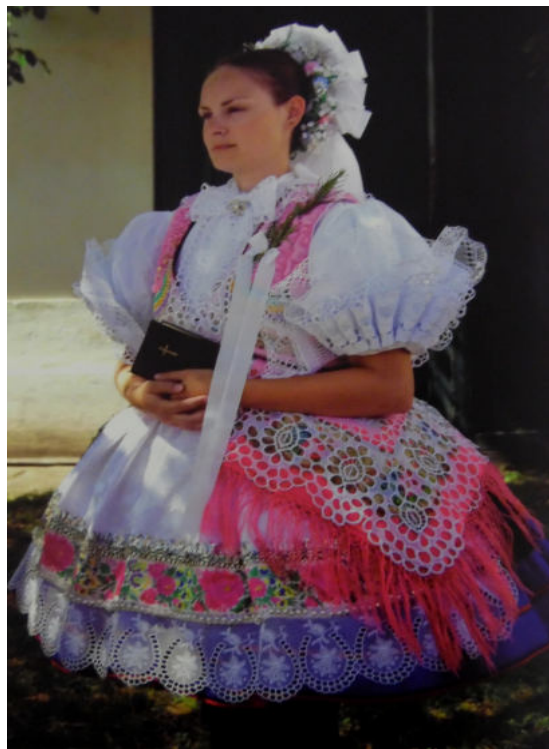
Rukávce jsou bílé a naškrobené. Na nich je oblečená kordula. Je ušita většinou z tmavé textilie. Zdobí se výšivkami a dlouhými žakárovými stuhami. Na hlavě mají všichni muži klobouk, který je zdobený výšivkami a kohoutími pery.

Obřadní kroje

Tento druh krojů se využívá hlavně u církevních svátků a svateb. Do tohoto druhu bych také zařadila i kroj dožínkový, protože se používá jen v určitém období. Dívky na Slovácku na hlavě nenosí turecký šátek, ale pentlení, nebo také věnec. Také nosí jinou barvu svrchní sukně a často také jinou zástěru.

Obr. č.17- Nevěsta a ženich, Kyjov (Slovácko)

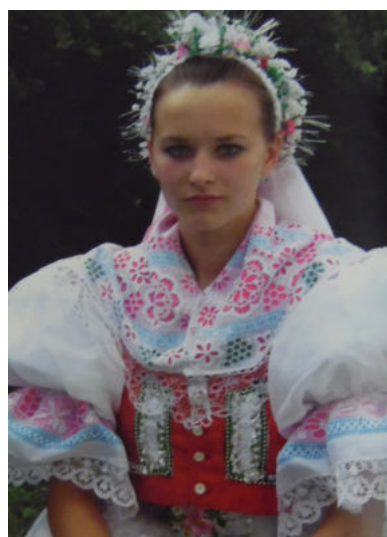

Obr. č.18 - Nevěsta, Šardice (Slovácko)

Mužský obřadní kroj se od parádního kroje liší pouze barvou kalhot a vonicí, která je přišpendlená na korduli. Ženský kroj se liší podle toho jaká je to příležitost a jakou má daná žena úlohu v obřadu. Základ ženského obřadního kroje je stejný, škrobené spodní sukňe a rukávce, vrchní skleněné rukávce, kordula a na nohách vysoké „čižmy“. U svatby má jinou svrchní sukni, zástěru a pentlení družičky, a jiné nevěsta. Na fotografii svatebního páru z Kyjova má nevěsta přes ruce přehozený bohatě vyšíváný šál, tzv. chůvku.

Obr. č. 19. - Detail pentlení ze zadu

Obr. č.20. - Obřadní kroj, Vacenovice (Slovácko)

Obr. č.21- Svatba v kostele, Kyjov (Slovácko)

Obr. č.22. - Družičky, Šardice (Slovácko)

Dožínkové kroje

Jsou spíš podobné polosvátečním krojům. Muži mají neškrobené rukávce a bílé plátěné kalhoty. Ženy mají škrobené spodnice a rukávce, přes ně kordulu. Liší se svrchní sukňě a také zástěra, která je ušita z etamínu. Na hlavě mají uvázané bílé šátky (tzv. šatky), které jsou také vyrobené z etamínu.

Obr. č.23 - Chasa v dožínkovém kroji, Kyjov (Slovácko)

Polosváteční kroje

Dříve se nosily hlavně na cesty do města, k lékaři a podobně. Tento кроj bych přirovnala k našemu běžně nošenému oblečení. Ženy nosily jupku, sukni a zástěru. Tento oděv byl ušit z dražších materiálů než кроj všední. Sukně u tohoto kroje nebyly škrobené. Na hlavě ženy nosily šátek, který byl uvázaný pod bradou. Muži nosily stejné součásti jako u parádního kroje, jen z levnějších materiálů a neměli škrobené rukávce.

Obr. č.24 - Dívka polosvátečním kyjovským кроjem cca 1968

Obr. č.25 - Dnešní podoba kyjovského ženského polosvátečního kroje 2011

Kroje pro střední a starší generace

Tento druh kroje byl určený hlavně pro vdané/ženaté. Ženy už nenosily rukávce, ale jupku, zdobenou podle toho, na kterou událost byla určená (parádní, všední, polosváteční). Barvy se používaly méně výrazné, především pastelové, nebo tmavé. Oblíbený materiál na Slovácku pro tento typ kroje byl samet, dále plátno a satén. Vdané ženy nechodily prostovlasé, vždy musely nosit šátek, pro vdané je typický šátek z etamínu, který je po okrajích vyšíváný, tzv. šatka. Mužský кроj je podobný, ale už méně zdobený. Kordulu nemají zdobenou žakárovými stuhami, a za kloboukem nenosí kohoutí pera.

Obr. č.26 - Vdaná žena v sametové sukni

Obr. č.27 - Ženy ve svátečních krojích a šátkách

Zimní kroje

Tento typ se využíval v zimě. Ženy nenosí škrobené rukávce, ale jupky a na nich „kožůšky“ (kožíšky, ušité z pravé kůže), nebo vlnáky. Na hlavě ženy nosí teplejší šátky, dívky turecké šátky. Sukně a boty jsou stejné, nebo se řídí podle události.

Obr. č.28 - Dívky v zimním svátečním kroji, Kyjov (Slovácko)

Obr. č.29 - Maldé vdané ženy v zimním svátečním kroji, Kyjov (Slovácko)

Mužský zimní kroj má stejné prvky jako parádní, ale rukávce nejsou škrobené. Na nich nosí muži dlouhé kožichy tzv. „dubeňáky“, nebo haleny. Na hlavě nosí klobouky nebo beranice.

Obr. č.30 - Muži z Kyjova v „dubeňákách“ a beranicích, Slovácko

Všední (pracovní) kroj

Tento oděv určený na jakoukoli práci se nosil denně. Byl ušit z obyčejného levného plátna a jeho části nebyly škrobené. Ženy nosily pouze jednu sukni a přes ni zástěru. Dívky měly pouze rukávce a přes ně jednoduchou nezdobenou kordulu. Vdané ženy nosily také jednu sukni a přes ni zástěru. Místo rukávců a korduly vdané ženy nosily jupku. Na hlavě měly jednoduše uvázaný šátek. Muži nosili místo rukávců neškrobené haleny z bílého plátna, ze stejného materiálu měli také dlouhé kalhoty. Kolem boků omotávali dlouhé opasky tzv. „řemeně“. Délka rukávců nebo rukávů u jupek se rozlišovala podle ročního období. Pro léto to byly krátké rukávy z tenších materiálů, pro zimu zase dlouhé rukávy ze silnějších, teplejších materiálů.

Obr. č.31 - Dívky ve všedních krojích, Kyjov (Slovácko)

Obr. č.32 - Rodina ve všedním kroji, Kyjov (Slovácko)

2.4.2 Kroje na Hanáckém Slovácku

Na tomto území jsou kroje méně zdobné než na Slovácku. Tato rozdílnost se projevuje hlavně u ženského kroje. Sukně sahají až do půli lýtek a na rukávcích mají navíc krézl, který sahá až nad nos. V mužském kroji tak razantní rozdíly nejsou. V některých vesnicích na tomto území kroje skoro zanikly, ale od sedmdesátých let 20. století začala jejich obnova. Zrekonstruovaná podoba krojů je platná dodnes.

Parádní kroje

Ženský parádní kroj má stejně jako na Slovácku škrobené rukávce a spodnice. Ženy mají pouze jedny rukávce, a to škrobené z plátna. Z průkrčníku vychází taktéž naškrobený krézl, který má zdobený okraj dírkovým vyšíváním. Dívky na hlavě nenosí turecké šátky, pouze při zvláštních příležitostech, jako krojové plesy, přehlídky. Na hody má turecký šátek uvázaný pouze stárka. Přes škrobené rukávce dívky oblékají kordulu, která je zdobená vyšíváním, barevnými stuhami a krajkami. Škrobené spodnice mají ženy na Hanáckém Slovácku čtyři. Na nich leží vrchní sukně.

Obr. č.33 - Kroj z Hanáckého Slovácka, zhruba rok 1900

Barvy jsou pastelové, někde i červené, vínové, nebo smetanové. Přes vrchní sukni mají uvázanou zástěru, která je také škrobená a po krajích zdobena dírkovým vyšíváním. Boty mají šněrovací a sahají nad kotníky.

Obr. č.34 - Dívky v parádním kroji, Lovčice (Hanácké Slovácko)

Mužský sváteční kroj má stejné součásti jako ten ze Slovácka. Rukávce nemají tak nařasené a škrobené. Přes ně kordulu, která je méně zdobená. Na předních dílech mají připevněné dlouhé žakárové stuhy. Kalhoty mají černé, na nohách černé vysoké „čizmy“. Na hlavě nosí klobouk, který je zdobený, a za kloboukem mají kohoutí pera.

Obr. č.35 - Chlapci ve svátečním kroji, Lovčice (Hanácké Slovácko)

Obřadní kroje

Na Hanáckém Slovácku se jako obřadní myslí pouze kroje svatební. Na křesťanské svátky se využívají kroje parádní. Na svatebních krojích je odlišná pouze nevěsta. Nemá uvázaný turecký šátek, ale na hlavě má připevněný věnec z umělých květin. Přes ruce má nevěsta přehozenou chůvku. Je vyšívána dírkovým vyšíváním. Ženich má přišpendlenou vonici na kordule, jinak obléká parádní kroj.

Obr. č.36- Nevěsta, Archlebov (Hanácké Slovácko)

Polosváteční kroje

Tento typ krojů se na Hanáckém Slovácku příliš nedochoval. Místo toho se používají tzv. „české“ kroje, a to pouze u dívek. Nemá krézl, kordula je černá. Není to klasická vesta, ale místo ramínek má červené stuhy, které se na ramenou zaváží podle potřeby. Rukávce i spodnice jsou škrobené, a jsou ušité z bílého pátna. Svrchní sukně je červená, zástěra je vyšívána dírkovým vyšíváním. Dívky na hlavě nenosí šátek.

Obr. č.37 - Chlapec v kroji a dívka v „českém“ kroji, Násedlovice (Hanácké Slovácko)

Kroj pro střední a starší generace

Jak je výše uvedeno, tento typ krojů je určen pro vdané/ženaté. Tento kroj je podobný jako na Slovácku. Ženy nosily na hlavě šátek, místo rukávů neškrobenou jupku. Mají jednu až dvě spodnice a nejsou škrobené, na nich svrchní sukně a zástěra. Muži nosí kroj, který je podobný kroji pro svobodné, ale je méně zdobený. Kordulu nemají zdobenou a hlavně na ní nemají žakárové stuhy. Klobouk už také není zdobený ani kohoutímy pery.

Obr. č.38 - Rodina z Lovčic (Hanácké Slovácko) v pracovních krojích

Všední kroje

Tento typ krojů je v obou krajích podobný. Dívky mají neškrobené rukávce, na nich nezdobenou kordulu. Dívky mají jen jednu až dvě spodnice, ale nejsou škrobené. Na nich svrchní sukni a přes ni zástěru. Chlapci mají pouze rukávce, které taky nejsou škrobené, a kalhoty. Když se jedná o pracovní kroj, tak na celém území bývají kalhoty u mužů kalhoty většinou bílé.

Obr. č.39 - Děvčata ve všedním kroji, Lovčice (Hanácké Slovácko)

2.5 Symbolika barev

Nejoblíbenější lidové barvy byly červená a žlutá. Červená barva je symbolem jak lásky a erotiky, tak i hněvu a krvavého násilí. Na lidových krojích se hojně využívá a patří mezi velmi oblíbené barvy lidu. V minulosti této barvě přikládali často magickou sílu, a to ochrannou. Další hojně využívaná barva je žlutá. S tou lidé většinou spojovali svoji prosperitu, protože je to barva zralého obilí. Tato barva se na Moravě objevovala při velkých svátcích. Využívá se především na výšivky, ze kterých postupem času vytlačila červenou. Zelená barva představuje mládí a zdravý růst, také proto se hodně využívala na svatbách. Nevěsty na Slovácku tradičně nosí svrchní sukni v zelené barvě. Zprvu byla zastoupena jen kytkami, které zdobily kroj, ale později se stala součástí jak výšivek, tak i samotného kroje. Modrá barva se v kroji příliš nevyužívá. Tuto barvu nosili především protestanté. Také se využívá u vinařského pracovního kroje, kde muži nosí dlouhou modrou zástěru, také u pracovních krojů. Později se modré barvivo (indigo), dostává do našich zemí ve větším množství a vzniká modrotisk, který se stal velmi oblíbeným. Bílá barva byla prvotně smuteční barvou. Křesťanství její význam úplně obrací a nazírá na ni jako na barvu slavnostní a jako symbol čistoty. [8]

Bílé části kroje jsou většinou ty, které se škrobí. Musíme si uvědomit, že spodnice, které stejně nejsou vidět, by bylo zbytečné barvit. Barvy nebo barvený textil byl v minulosti drahou záležitostí. Černá barva byla do 18. století nejčastěji používanou barvou. Poté se v krojích objevuje jen zřídka, především jako okrajové nebo konturovací barvy. Vlivem náboženství se začala používat jako barva smuteční. Dnes se tato barva v krojích využívá hlavně u bot, v některých oblastech u pánských kalhot. [8]

2.6 Materiály

Hlavní materiály, ze kterých šily kroje byly plátno, sukno a šerka (název je odvozen od původní nebarvené vlněné příze). Všední oděvy byly šity z materiálů, které poskytovalo hospodářství nebo nebyly drahé. [8] Na domácí oděv si lidé sami pěstovali len nebo konopí, z nichž si na „podomáčku“ vyrobených stavech tkali plátna. Později tuto textilní výrobu převzali řemeslní tkalci. Levnější i dražší tkaniny dostávaly nevěsty do výbavy. Dříve byly textilie velmi i ceněné jako platidlo. Z těchto pláten se zhotovovaly skoro všechny oděvní součásti. Vyráběly se v různých kvalitách, podle události, na kterou měly být určeny. K výrobě se používaly příze buď v běleném, nebo rezném stavu, a bělily až po utkání. Šaty z rezných materiálů nosili pouze ti nejchudší lidé. [8] Materiál se v rezném stavu před bělením vyvářel v louhu z dřevěného popela a pak se

rozprostřený poléval vodou. Dražší materiály, ze kterých se šily sváteční kroje, se dovážely a byly drahé. Proto se často svatební nebo parádní kroje dědily z generace na generaci. [8]

Přechod ze lnu na bavlnu začal zhruba v období průmyslové revoluce, kdy tuzemské továrny a manufaktury začaly zpracovávat bavlnu. Dřív se bavlněné tkaniny dovážely, byly potištěné, nebo barvené. Mohly si je dovolit jen bohatší lidé. Když bylo bavlněné plátno dostupnější, stalo se oblíbenějším než předchozí materiály. Zpracovávalo se do různých kvalit. [8]

Sukno se tkalo z vlny nejčastěji ve vazbách plátno a kepr. Tento materiál byl dražší a využíval se především na zimní oděvy. Hlavním artiklem, podle něhož se sukno posuzovalo, byla kvalita a zpracování příze. Zlepšením výroby se materiál zjemnil (a zdražil), ale pro obyčejný lid se tak stal skoro nedostupným. Z méně kvalitního sukna se šily halenky, kabáty, kalhoty. Proto prostý lid stále využíval „podomácku“ tkané sukno. Také začali zpracovávat nový materiál, tzv. šerku, který se tkal z lněné osnovy a vlněného útku. Z této textilie se šily sváteční sukny i všední šaty. Ze silnějších šerek se šily kabáty, nebo spodní vesty. Tyto materiály byly kvalitní, proto se dědily po generaci. Měly vysokou plošnou hmotnost, proto se od nich časem upustilo. Stříhy se v té době příliš nezhotovaly, materiál se stříhal na obdélníky, které byly našasené do průkrčníku, manžet. Tímto způsobem se šetřil materiál, aby nevznikl velký zbytkový odpad. Řasení se na krojích používá dodnes. [8]

2.7 Dírkové vyšívání

Původní kraj na Hanáckém Slovácku téměř zanikl, protože se často přešíval na divadelní kostýmy. O jeho obnovení se zasloužila v 80. letech paní Kuldová, která byla baletkou v Národním divadle Brno. V brněnských archivech pátrala, jak kraj vypadal, aby podle něj mohla vytvořit věrohodnou rekonstrukci. Když se začalo s obnovou, tak právě paní Novoměstská (pamětnice z Lovčic) šila dámské rukávce podle původních starých předloh. Pro vyšívky na krajích se používaly tradiční (původní) motivy. Výsledkem je to, že na těchto krajích najdeme různé motivy a barvy, takže každý ženský kraj je originál. [3] Je zajímavé, že na Slovácku se podařilo zachovat původní podobu kroje, takže kroje chasy mají identické vyšívky a zdobení.

Obr. č.40 - Ženský sváteční kroj, Dambořice (Hanácké Slovácko)

Typické pro ženský kroj z Hanáckého Slovácka jsou pastelové sukně z damaškových tkanin. Také mají každá jinak zdobenou kordulu. Protože v Lovčicích je kroj uměle vytvořen, mírně se barevně odchyluje od krojů jiných vesnic z této oblasti.

Obr. č.41 - Ženský sváteční kroj, Lovčice (Hanácké Slovácko)

Inspirací pro výšivky byly paní Novoměstské staré vyšívané deky, které dostávaly nevěsty do výbavy. Její zásluhou se také prosadila odlišnost výšivek. Barva svrchních sukní byla výlučně červená. V dnešní podobě se objevuje i smetanová barva. Šily se také především z vlněných tkanin, v dnešní době tyto textilie nejsou již tak dostupné, proto se sukně šijí z tkanin damaškového typu z chemického hedvábí. V dřívějších dobách, hlavně tedy v 1. polovině 20. století, se sváteční kroj nosil pouze v neděli a církevních svátcích. Dnes se nosí převážně na hodové nebo krojové zábavy, což bylo dříve nemyslitelné.[3]

Obr. č.42 - Dívka ve svátečním kroji, Lovčice (Hanácké Slovácko)

Dírkové vyšívání je název způsobu vyšívání krojů. Oslovila jsem pamětnici z Lovčic (Hanácké Slovácko), paní Emilii Novoměstskou, která dírkovému vyšívání věnovala většinu svého života.

Princip dírkového vyšívání je podobný jako u ručního obnitkovacího stehu. Na vyšívání touto technologií potřebujeme vyšívací bavlnku a dlouhou tenkou jehlu na ruční šití. Prvním krokem je předkreslení velikosti otvoru, poté předkreslený obrys prošijeme předním stehem (kvůli zpevnění). V dalším kroku vystříhneme otvor 1 mm od předkreslení směrem dovnitř. Posledním krokem je obšít vzniklý otvor ručním obnitkovacím (smykovým) stehem. Šijeme tak, abychom schovali obstřížený okraj. Při šití, tedy utahování stehu, je důležité přidržení příze a utahení uzlů do středu otvoru. Dnes si už tyto výšivky nechávají zhotovovat strojově. [3]

2.8 Zkouška vyrážených vzorů

Pro zkoušku praktické bakalářské práce jsem si nechala zhotovit ruční raznice s motivy kruhů o průměru 1 cm do 6 cm. Použila jsem jeden ze vzorů, který jsem navrhla. Raznice jsem zkoušela jak na papíře, ale taky na textilu. Na papíře jsem vzory vytloukala pomocí raznice a kladívka. Pod papírem jsem měla dřevěnou desku, a právě o ni se raznice nejvíc tupily. Na textilu, konkrétně na polyesterové tkanině, jsem raznice nahřívala, a vzory vypalovala. Raznice nešly dostatečně nahřát, proto se také vzor nedal vyrazit úplně a čistě. Tyto raznice se také rychle tupí. Proto jsem je musela nechat po každé zkoušce brousit. Občas se stalo, že se celý motiv nevyrazil. Raznice jsou vyrobeny z oceli, která není pro větší využití vhodná. Pro průmyslovou výrobu by musely být vyrobeny z kalené nástrojové oceli, z níž se vyrábí průmyslové nástroje.

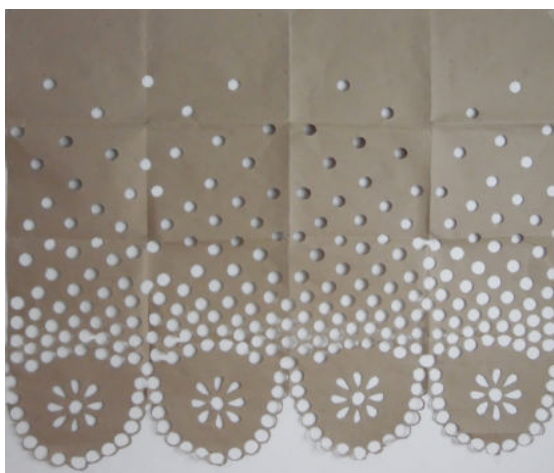

Obr. č.43 - Ručně zhotovené raznice

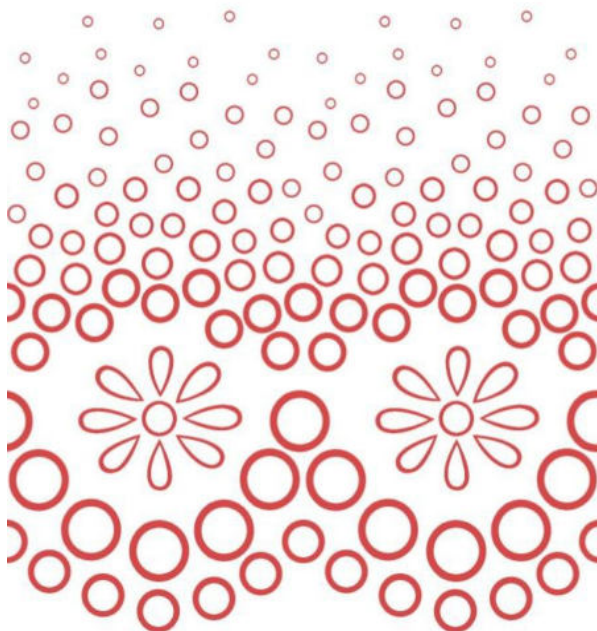
Obr. č.44 - Ručně zhotovené raznice

Díky různým průměrům sem mohla odzkoušet vzor č.6. Motivem jsou kruhy různých velikostí, postupně se vytrácí. Tento vzor jsem zkoušela na balícím papíru ve skutečné velikosti, takže na parametry tkacího stroje.

Obr. č. 45 - Zkouška vzoru na balícím papíře

Po této zkoušce jsem tento vzor vytvořila v programu DesignScope victor, který se používá pro vzorování žakárových tkanin.

Obr. č.46 -Vzor v barvě, lící strana

Obr. č.47- Vzor v barvě, rubní strana

Pro vyvzorování tkaniny jsem se rozhodla použít dvouútkové tkaní, které je vhodné pro tyto typy desénů.

2.9 Tkalcovství

Tkanina je plošná textilie vzniklá vzájemným provázáním dvou a více na sebe kolmých soustav nití, které se provazují v určitých vazbách. Provazuje vždy minimálně jedna osnova a na ni kolmý minimálně jeden útek. Soustava nití, která je průběžná s délkou tkaniny je osnova. Soustava, která je kolmá na osnovu se nazývá útek. [5] Tkaniny mohou být jak víceosnovní, tak víceútkové. To vše záleží na možnostech tkacího stroje. Archeologické nálezy dokazují, že tkaniny se používaly už od prvopočátku. První ruční stav setrojili až zhruba ve 14. století. Do té doby se používaly jen primitivní tkalcovské stavy. Ve středověku byly zakládány tkalcovské cechy, ale až v 18. století byl v Anglii vynalezen tkalcovský stav. Zmechanizován byl až v 2. polovině 19. století. [6] Člunek byl moc velký a proto se nedal použít pro průmyslovou výrobu. Také má malou zásobu niti na útkové cívce, který je připevněný v člunku. Proto se útkové cívky musely často doplňovat. Jeho výhodou je, že se díky zásobě niti v člunku tvoří na tkanině pravé kraje, tedy kraje zapravené které se netřepí. Po druhé světové válce se začaly zavádět tkací stroje s rychlejším výkonem, což znamenalo vyměnit dosavadní člunek za jiný zanašeč -

skřípec, jehla, tryska (vzduch, voda). Tyto zanašeče však nenesou celou zásobu útku. Po zanesení útku, který se odvine z cívky, je daná délka ustřižena, tím vznikají kraje nepravé. Proto se dnes do krajů dává například vazba perlinková. [6]

2.9.1 Rozdělení tkalcovských strojů

Tkací stroje se rozdělují podle tkacího brda na listové nebo žakárské. Dále se dělí podle zanašeče útku- jehlové, skřípcové, tryskové, člunkové. Také se mohou dělit podle počtu osnov na jedno nebo více osnovní.

Listové tkací stroje mají jednotlivé nitěnky upevněny v listech. Také proto jsou zde možnosti ve vzorování menší než u žakárských tkacích strojů. U těchto typů strojů se mohou použít k vytvoření vazby vačky. Používají se pro vazby, které lze vytkat na dvanácti listech. [6] Listové tkací stroje se používají se pro tkaniny až 24 tkacími listy. [6] Je vhodný pro tkaní menších stříd vazeb. Častěji se využívá vzorování pomocí barev, návodu do listů, návodu do paprsku a také tvarovaný paprsek.

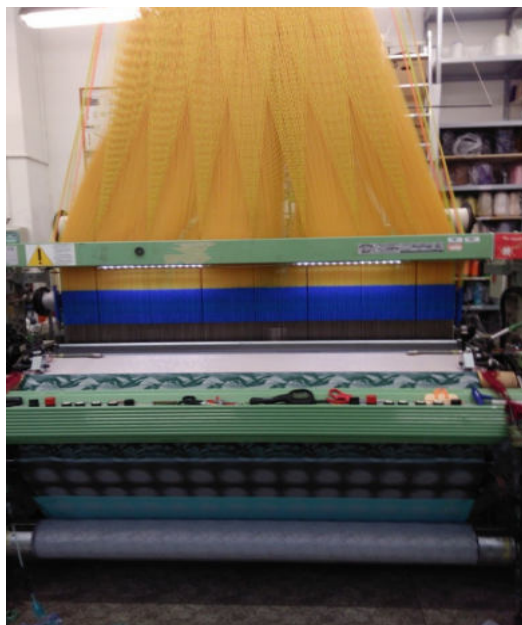
Všechny tkací stroje mají stejné hlavní součásti: osnovní vál, osnovní svůrka, křížové činky, brdo (listové, žakárové), které vytváří prošlup, bidlo s paprskem, útek (na cívečnici nebo v člunku), prsník, zbožový vál s tkaninou. [4] Program pro vazbu můžeme přenést na kartové pásy, které jsou součástí listového nebo žakárového stroje. Do karet se

vytloukají dírky podle vazby, dírky jsou pro zdvih listů nebo zdvižných šňůr a plné pole pro stah. [6] Podle čtecího mechanismu, který potom pohybuje platinami. Postupem času se tento mechanismus zmodernizoval a zmechanizoval a dnes již máme elektronicky řízené listové i žakárové stroje. Vazby na tyto zařízení se dělají v příslušných programech.

2.9.2 Žakárové ústrojí

Žakárové tkací stroje dostaly své jméno podle svého vynálezce J. M. Jacquarda. Byl to francouzský tkadlec a vynálezce, který pracoval ve tkalcovské dílně už od mala. Později se však zabýval konstrukcí tkacích strojů, až se mu podařilo vyvinout nový mechanismus, kde byla každá nit ovládána samostatně. Díky tomuto zařízení lze na stroji vytvářet velké figurativní vzory. Stroj byl řízen kartami, které byly vynalezeny už dříve, ale Jacquard tento mechanismus zdokonalil tak, že bylo možné jej použít na skoro jakémkoliv stroji. Jeho jménem (žakár) se dnes označují všechny mechanismy, u kterých lze řídit pohyb jednotlivých nití na tkacích nebo pletacích strojích. [7]

Od té doby se tento systém zdokonaloval a dnes již máme plně mechanizované žakárové tkací stroje, které jsou řízené počítačem. Ovšem původní systém se zachoval, jen se přizpůsobil moderní průmyslové výrobě. Stroj a jeho součásti jsou vyrobeny z kvalitnějších a trvanlivějších materiálů, ale jeho princip je však stejný.

Obr. č.48 - tkací stroj SOMET s žakárovým prošlupným zařízením Stäubli

Každá nitěnka je ovládána zvlášť zdvižnou šňůrou. Tato šňůra je zachycena na platině, která pohybuje s nitenkami. „Platiny jsou uspořádány ve skříni žakárského prošlupního mechanismu, která je upevněna nad tkacím strojem.“[4] Pořadí nitěnek zajišťuje řadnice (dřevěná nebo plastová deska s otvory), do kterých jsou navedeny zdvižné šňůry v určitém pořadí. Tento návod zajišťuje pořadí nitěnek. Vzory se tak připravují v počítačovém programu a do stroje se přenesou pomocí externích úložišť. Výhoda tohoto stroje je široká vazební možnost. Nevýhoda je jeho cena, je totiž daleko dražší než tkací stroj s listovým brdem, a také zabere víc místa. [4]

2.9.3 Vzorování tkanin

Vzorovat tkaniny lze barvami i vazebně. Například žakárské tkaniny se vyznačují bohatým vazebním vzorováním. Barvami lze vzorovat jak v osnově, tak i v útku, nebo také v obou soustavách. Správné vyvzorování tkaniny a zvolení správné vazby je velmi důležité. Musíme přihlídnout na materiál, ze kterého tkáme, parametry a dostavu stroje. Vazby se dělí na základní, odvozené a speciální. Základní vazby jsou tři plátno, kepr a atlas.

Plátnová vazba má nejmenší střidu ze všech základních vazeb. Je nejjednodušší a nejhustěji provázaná a oboustranná vazba. Typické je pravidelné střídání osnovní

a útkové nitě. Tká se nejčastěji na listovém tkacím stroji vybaveným sudým počtem listů. Plátňová vazba se hojně používá hlavně na šatovky, košiloviny, ložní a stolní prádlo, dekorační tkaniny i technické tkaniny. [5] Odvozeniny od plátna se tvoří tak, že se základní body zesílí o jeden a více bodů. Vzniknou potom vazby které mají prodlouženou střidu v podélném i příčném směru. Nebo je také můžeme rozšiřovat v obou směrech o stejný počet vazných bodů, potom vzniknou vazby se čtvercovou střidou. Odvozené vazby od plátna jsou ryps, panama, kanava a další. [5]

Keprová vazba je s osnovním nebo útkovým efektem. Je charakteristická diagonálním řádkováním. Může být pravého nebo levého směru. Nejčastěji se používá při tkaní džínsovin, podšívkovin a tkanin pro pracovní oděvy. [5] Odvozené vazby od kepru se mají někdy dvojnásobnou (vícenásobnou) střidu, než kepr, ze kterého se vychází. Jsou to kepry hrotové, křížové, vlnité apod. U některých odvozenin zůstává střida stejná a to je hlavně zesílený a víceřádkový. [5] Odvozené vazby od kepru vznikají také tak, že se základní body postupně zesilují, vznikají stínované kepry.

Atlasová vazba je buď osnovní nebo útková, hlavní znak je lesk tkaniny, který je způsoben vazbou. Na tkanině jde vidět jemné šikmé řádkování. Vazné body musí být rozsazené tak, aby se vzájemně nedotýkaly. K tomuto se používá postupné číslo, které se sestavuje pro

každou atlasovou vazbu zvlášť. Tyto vazby se tkají buď na listovém nebo žakárovém tkacím stroji. Nejčastěji se používají na výrazné vzorování například u kapesníků, damašků, brokátů. [5] Odvozené vazby od atlasu vznikají tak, že se základní body zesilují, tedy už neplatí pravidlo že se vazné body nesmí vzájemně dotýkat. Tyto odvozeniny jsou například zesílené a přísazované atlasy. [5] K těmto druhům patří i stínovaný atlas. Je typický tím že ve vazbě je plynulý přechod z osnovního do útkového efektu.

Speciální vazby jsou ty, které nevycházejí ze základních vazeb. Jsou to například krep, kanava, vafle, štruk apod. Vhodnou kombinací barev a vazeb můžeme vytvářet typické drobné motivy, jako je pepito, kohoutí stopa, rajé, glenček apod.

3 Praktická část

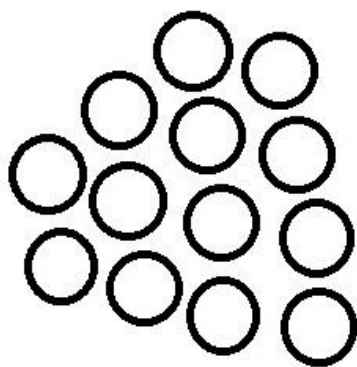
3.1 Inspirace krojovými výšivkami

Je to tradiční zdobení krojů, které je používáno ve všech oblastech. Vzory, materiál a zpracování výšivek se mění. Na Slovácku jsou zástěry buď z bílého etamínu nebo

z černé textilie, která se vyšívá jiným způsobem. Na Hanáckém Slovácku jsou takto vyšívány zástěry z bílého plátna. Na výšivkách se objevují tradiční motivy jako hrozny, květy, obilné klasy, apod. Vzory kterými jsem se inspirovala, jsou výšivky, které jsem upravovala podle sebe. Jsou to jen určité části vzorů, které mě zaujaly. Poté jsem je v programu DesignScope vector různě kopírovala a upravovala, až jsem vytvořila šest finálních vzorů.

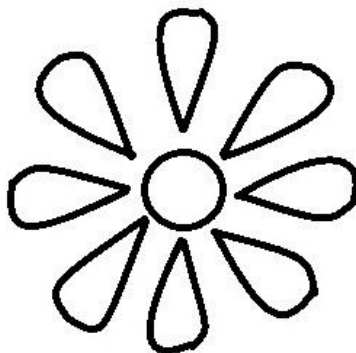
3.1.1 Výchozí vzory

Jsou to přesné motivy, které jsem použila přímo z výšivek z reálných zástěr. Jak je výše uvedeno, na každém kroji je výšivka jiná, takže je zde mnoho možností.

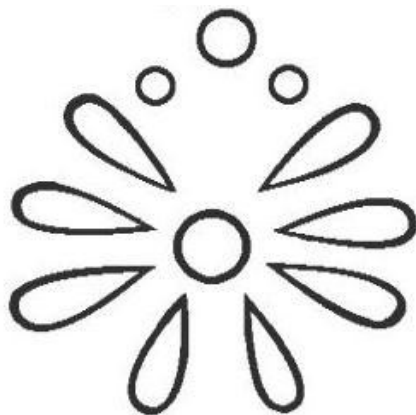
Obr. č.49 - motiv hroznu

První motiv, který se na výšivkách hodně objevuje, je právě hrozen. Je to typický motiv pro tento kraj. Vyskytuje se ve větším, nebo menším provedení, to už záleží na jeho umístění. Většinou se ale skládá z pěti řad kruhů, které jsou zapraveny. Celkový motiv hroznu je nakloněný buď na pravou, nebo levou stranu. Další vzor, který se hojně využívá, je květina. Je to pravděpodobně stylizovaná kopretina.

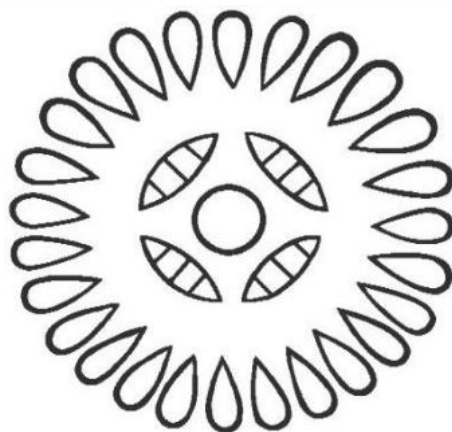
Obr. č.50 - motiv květiny

Objevuje se hojně na bordurách krojů na Hanáckém Slovácku. Na Slovácku se květiny vyšívají na textilií barevnou přízí. Další vzory, které se vyšívají, jsou většinou stylizace a úpravy těchto dvou hlavních motivů. Například kombinace kytky a kruhů.

Obr. č.51 - Stylizovaný vzor kytka s kruhy

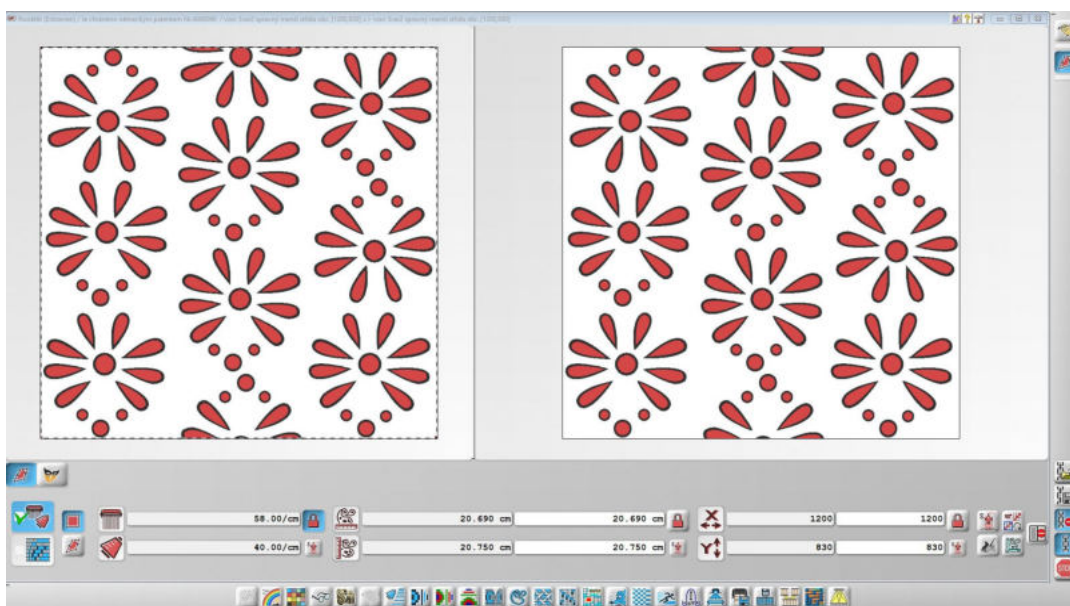
Dalším motivem který se vyšívá na kroje, je kruhový vzor, který má kolem středu stylizované okvětní lístky.

Obr. č.52 - Stylizovaný vzor „rozeta“

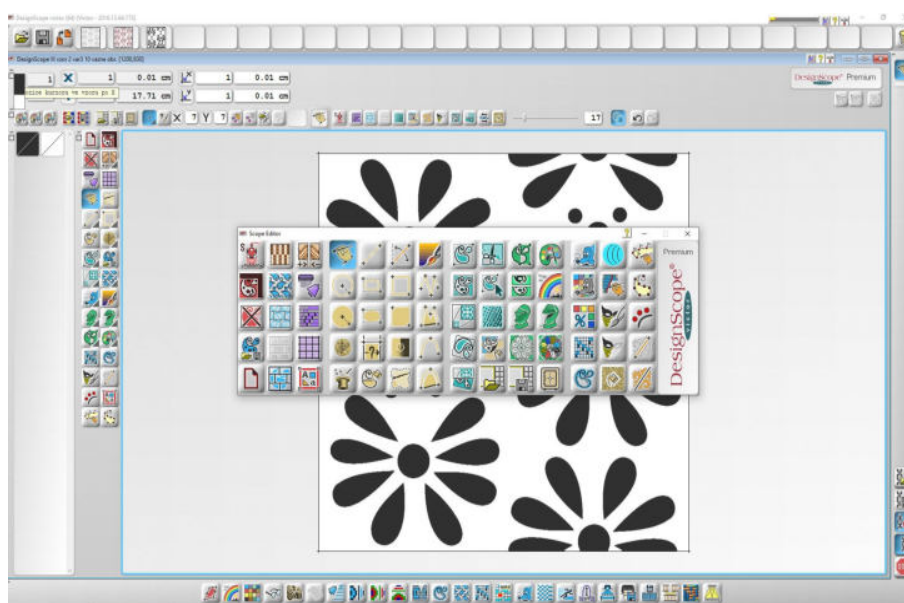
3.2 Tvorba vzorů

Vzory jsme tvořila v programu DesignScope victor. Tento program se využívá v průmyslové výrobě. V něm se dá vytvořit nový vzor, nebo lze použít návrh ve formě obrázku. Moje vzory jsou hlavně konturové, takže jsem si je celé vytvořila v programu. Jako první a nejdůležitější funkce v programu je nastavení parametrů – dostava osnovy a útku, počet vzorových platin, velikost vzoru. V této funkci musí být vložený bitmapový obrázek.

Obr. č.53 - EAT DesignScope vector, nastavení parametru

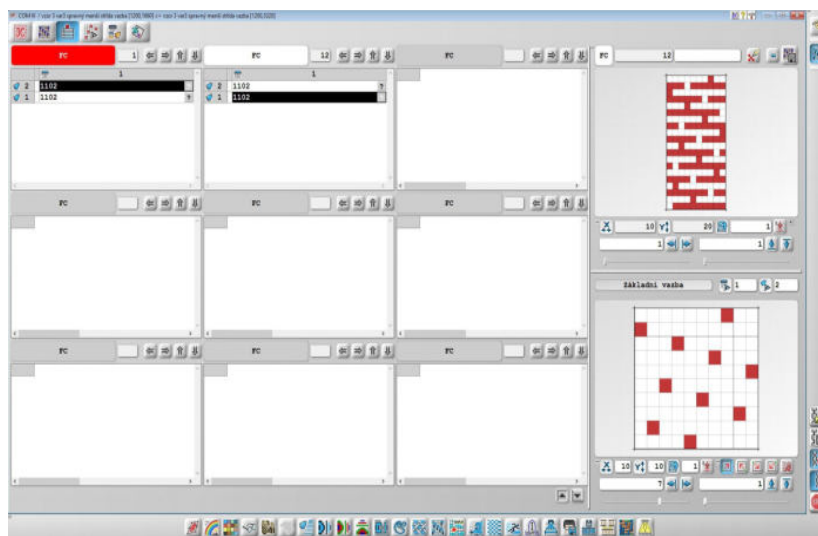
Počtem platin a dostavou osnovy se ovlivňuje velikost vzoru. Můžeme si tudíž vytvořit vzor, který je velký na celý raport stroje, v našem případě cca 20 cm. Také ho můžeme zmenšit. Jakmile máme nastavené správné parametry, můžeme přejít do dalších funkcí. Funkce redukce počtu barev nám zajistí potřebný počet barev pro vyvzorování. Každá barva bude později nahrazena vazbou. Pokud od začátku zpracováváme vzor v programu, redukce není nutná. Poté již přejdeme na samotnou úpravu vzoru ve funkci malování.

Obr. č.54 - EAT DesignScope vector, funkce malování

V této funkci je mnoho možností které nám s úpravou nebo vytvořením desénu mohou usnadnit práci. Obsahují nástroje od nejjednodušších – tužka, plechovka s barvou, křivka apod., až po specifické, například lze chránit barvu. Při tvoření nového desénu je dobré

si vzor zobrazit ve větší ploše, aby bylo zřejmé, jak se opakuje. Současně s malováním lze použít funkci raport. Tam si nastavíme opakování vzoru. Dále můžeme vzor rotovat, posouvat apod. Ve funkci raportu se většinou zpracovávají vzory, které jsou nastaveny minimálně na poloviční střídu. Při raportování vzoru nesmíme překročit počet vzorových platin, které máme na stroji, aby bylo možné ho vytkat. Když tento počet překročíme, musíme v první funkci znovu nastavit správné parametry, ale je dost možné že se celý vzor a kontury „rozpixelizují“ a budeme ho muset znovu upravit. Samotná úprava vzoru je také dost náročný proces. Je nutné se vyvarovat jednobodovým linkám a obecně jednomu bodu, protože v hotové tkanině může vypadat jako chyba.

Obr. č.55 - EAT DesignScope vector, vložení vazeb

Tato část je nejtěžší na celém vzorování. V konturovém vzoru který jsem zpracovávala je rozhodující i jeden bod, který nám z určitého obrazce může udělat jiný tvar. Když v tomto typu vzoru zesilujeme kontury, musíme dbát na to aby bylo zesílení všude stejné, protože potom může tvořit nepravidelné obrazce. Před samotným tkaním je proto nutné provést kontrolu vzoru. Dále kontrolujeme návaznost vzoru. V této funkci se do desénu vkládají vazby. První si musíme nastavit počet osnov a útků. Jak je výše uvedeno, každá barva ve vzoru znamená jednu vazbu. V této funkci za každou barvu dosadíme vazbu. Výběr vazeb záleží na vzoru. Musíme zvolit vhodnou, tak aby byl vzor správně vytkán a byl v možnostech stroje. Proto volíme vazby, které jsou dělitelné počtem vzorových platin beze zbytku. Nejčastější vazby v žakárských tkaninách jsou různě zesilované nebo základní atlasy, ale používají se také keprové vazby. Kepry i atlasy umožňují stínování. U dvouútkových tkanin je nutné si uvědomit ve kterém podavači je jaký útek, protože například při osnovním efektu může tato záměna změnit vzhled vzoru. Dvouútkové atlasové nebo keprové vazby se po naprogramování musí ještě

upravit. Je vhodné posunout vazné body tak, aby tvořily „cihličky“. Dělá se to kvůli lepšímu krytí vazných bodů. Po vložení vazeb se do vzoru vkládají parametry stroje a vazba v krajích.

3.3 Realizace vzorů

Pro návrhy vzorů jsem využívala program DesignScope victor. Realizovala jsem šest finálních vzorů v různých variantách. Použila jsem desetivazné a dvanáctivazné atlasové vazby. Barevnost finálních vzorů jsem zvolila bíločervenou, protože se v krojích hojně využívají. V rámci zkoušek jsem také barvy změnila, a to na černobílou. Více barevných variant jsem nerealizovala. Vzory jsem vytkala na jehlovém tkacím stroji SOMET s elektronickým žakárským prošlupným zařízením Stäubli.

Parametry stroje:

počet platin pro vzor: 1200

číslo paprsku: 145

paprsková šíře: 152,5 cm

návod do zubů: 4 nitě

celkový počet nití ve tkanině: 8848 nití

šíře tkaniny 140 cm

Parametry tkaniny:

dostava osnovy: 58 nití/cm

materiál osnovní příze: 100% PESh

jemnost osnovní příze: 78 dtex

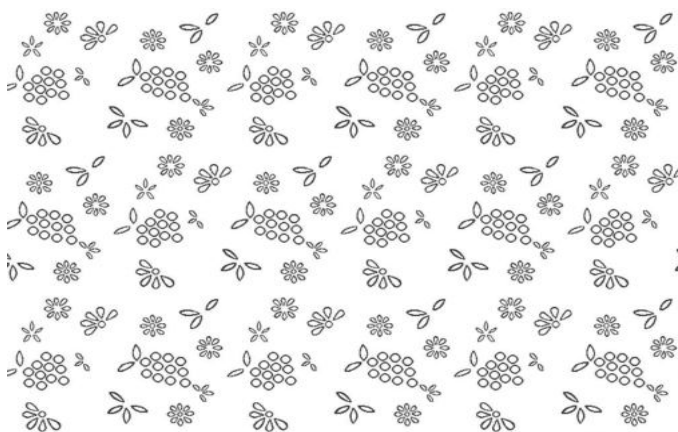
dostava útku: 40 nití/cm

materiál útkové příze: 100% PESh

jemnost útkové příze: 110 dtex

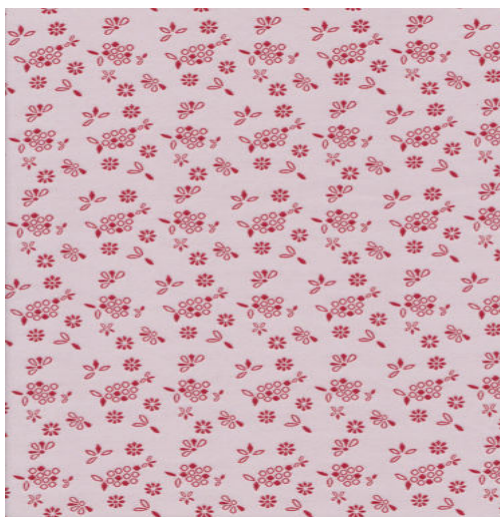
3.3.1 Vzor 1

Pro tento vzor jsem se inspirovala žakárovými stuhami, kterými se kroje zdobí. Také z tohoto důvodu vzor jemně pruhuje. Poté jsem vzor z části nařadila tak, aby nebyl symetrický a tím se stal zajímavější. Realizace tohoto vzoru byla mírně problematická z toho důvodu, že jeho linie nejsou dostatečně silné. Kontury tvoří dvě až tři nitě. Tento vzor se nejprve zkušebně tkal v desetivaznými atlasovými vazbami. Po konzultaci jsem se rozhodla tento vzor vytkat ve dvanáctivazných atlasových vazbách. Bylo to především kvůli jeho úzkým liniím, ale také kvůli mechanickým možnostem stroje. Při tkaní většího kusu tohoto vzoru v desetivazných vazbách by hrozil přetrh osnovních nití a nahromadění hotové tkaniny za paprskem.

Obr. č.56 - Vzor č.1 v programu DesignScope victor

Po zkoušce jsem vzor upravila tak, že jsem nějaké obrazce vyplnila. Do těchto vyplněných ploch se nekládala žádná vazba. Tento výsledný vzor jsem si vybrala jako finální. Pokud by se vzor zvětšil, bylo by možné ho realizovat v průmyslové výrobě.

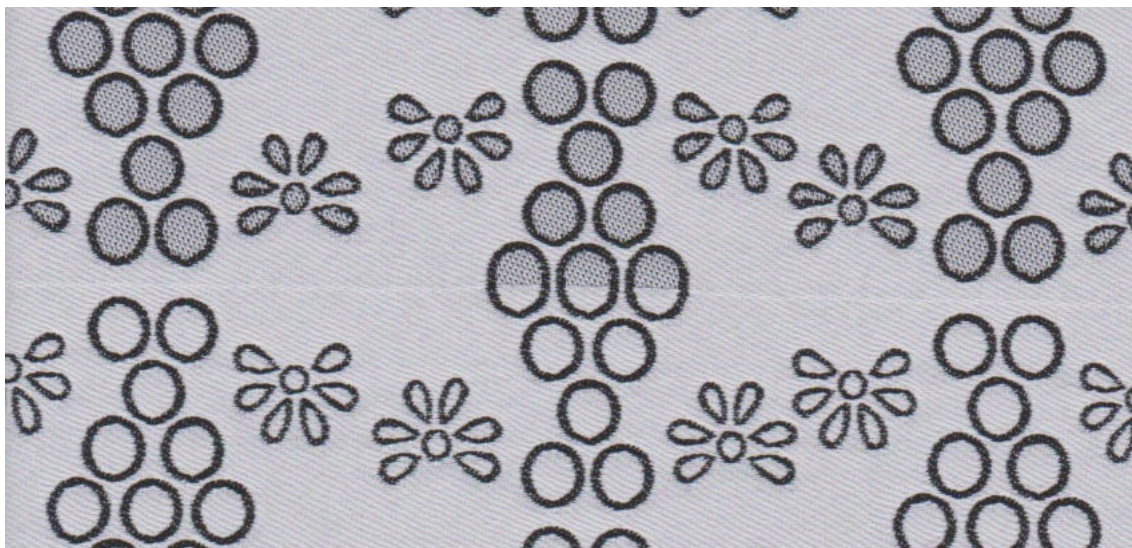
Obr. č.57 - finální vzor č. 1, tkanina, lící strana

Obr. č.58 - finální vzor č.1, tkanina, rubní strana

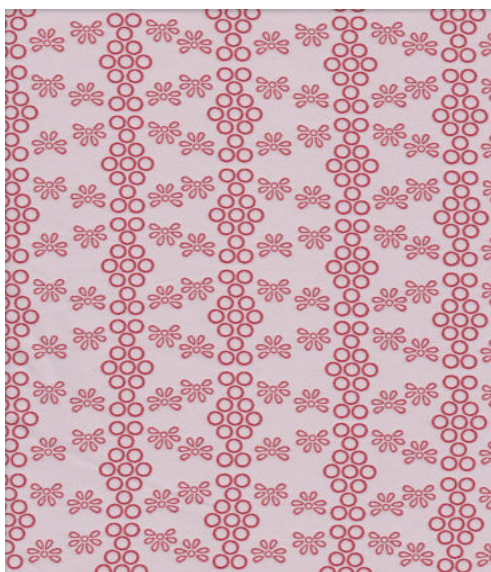
3.3.2 Vzor č.2

Tento vzor je také drobnější, ale zdaleka ne tak jako vzor č.1. Při navrhování tohoto vzoru jsem se inspirovala částí výšivky, kterou je zdobena zástěra. Vzor jsem záměrně vytvořila drobnější, protože většina mých vzorů zaplní celý raport. Tím jsem chtěla docílit jisté variability. První zkouška neodpovídala mé představě. Vzor jsem upravila přidáním nití, aby odpovídal parametrům stroje, neprovedla jsem kontrolu ve větší ploše raportu. Ve vytkaném vzoru jedna řada kružnic tvořila ovály.

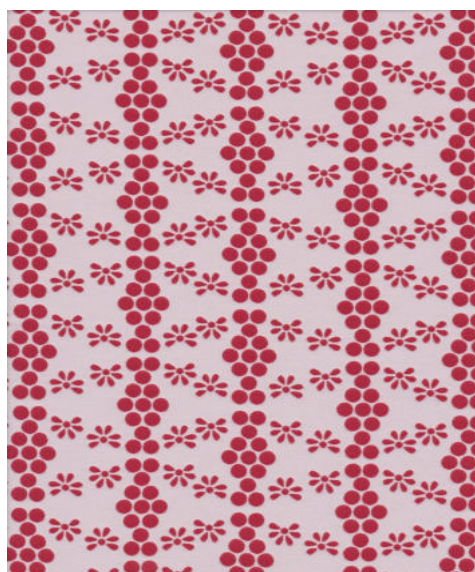

Obr. č.59 - Vzor č.2, tkanina, ovály

Při finálním tkaní vzoru jsem tuto konturu opravila. Také jsem upravovala kontury okvětních lístků. Zkoušky jsem tkala v černobílé barevnosti, ale pro finální vzor jsem se rozhodla pro červenobílou variantu.

Obr. č.60 - Vzor č.2 varianta 1, tkanina, líc

Obr. č.61 Vzor č.2 varianta 3, tkanina, líc

Tento vzor jsem finálně realizovala ve dvou variantách. Varianta č.1 je konturový vzor bez jakéhokoliv vyplnění. Varianta č.3 je s vyplněním vnitřních ploch kontur. U dalších vzorů jsem variantu tři realizovala opačně, vyplnila jsem kontury jako pozadí, tím byl vzor menší. S ohledem na rozměry tohoto vzoru jsem zvolila opačný postup, aby nebyl ještě jemnější a tím nedošlo k problémům s vazbou a samotnou realizací.

3.3.3 Vzor č.3

Pro tento vzor jsem použila část výšivky na zástěře. Poté jsem tento vzor různě otáčela. Vzniklý desén není přesně symetricky zraportovaný, protože jsem chtěla aby tímto způsobem byla znázorněna variabilita ruční výšivky. Zkušebně jsem vzor tkala v černobílé barevnosti. Jako finální barevnost jsem zvolila červenobílou kombinaci. Vzor se tkal v desetivazných atlasech.

Obr. č.62 - Vzor č.3 varianta 1, tkanina, líc

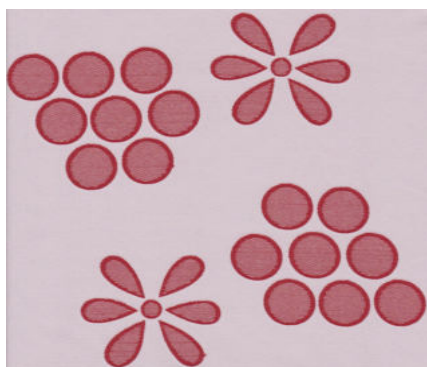

Obr. č.63 - Vzor č.3 varianta 2, tkanina, líc

Varianta č.1 je jako v předešlém desénu konturový vzor. Druhá varianta je vyplnění prostoru v konturách osnovním efektem. V programu se osnovní efekt vytvoří tak, že se plochy vyplní jinou barvou a tudíž se tam v další funkci vloží jiná vazba. Celý vzor je tkaný v desetivazných atlasových vazbách. V tomto typu je nutné dbát větší opatrnosti při programování vazeb. Barevná záměna ovlivní vzhled vzoru.

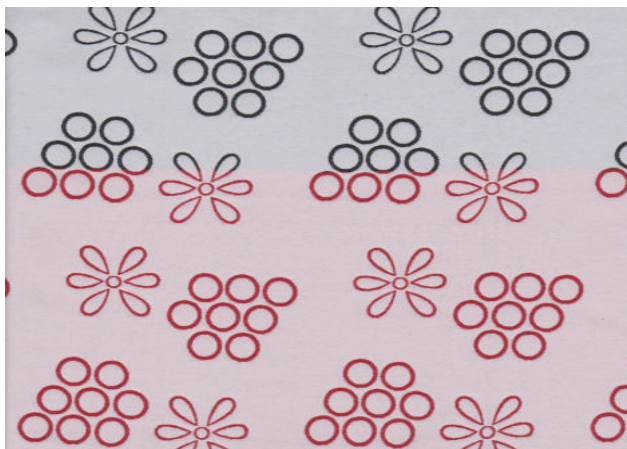
3.3.4 Vzor č.4

Základem desénu je kombinace dvou tradičních motivů, je to hrozen a květina. Vytvořila jsem několik variant. První jsem vzor zpracovávala na celý raport, tedy 20 cm.

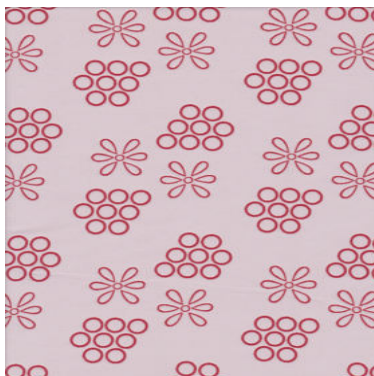
Obr. č.64 - Vzor č.4 varianta 2, tkanina, velký raport

Na další realizaci tohoto vzoru jsem zmenšila střidu na polovinu. Výslednému desénu to určitě prospělo, protože už nebyl tak velký.

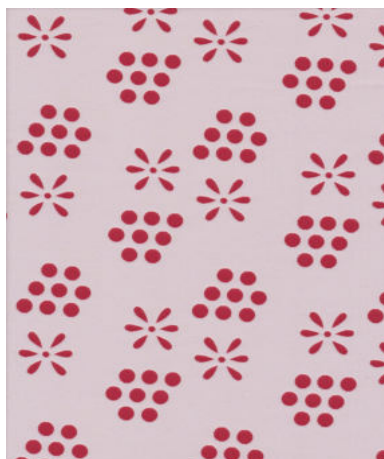
Obr. č.65 - Vzor č.4 zmenšená střida, tkanina, varianta 1+barevná záměna

I po tomto zkušebním tkaní jsem vzor upravovala. Ve větší ploše tvoří “dlaždice” které jsou u některých vzorů žádané, ale u tohoto vzoru nevypadají dobře. Proto jsem mírně posunula květiny k sobě.

Obr. č.66 - Vzor č.4, varianta 1, tkanina, líc

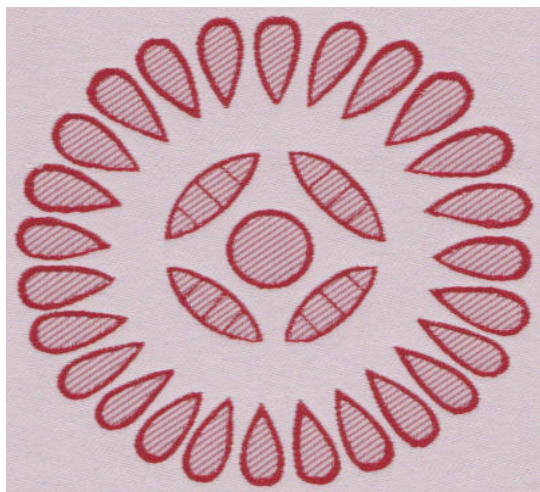
Po konečných úpravách je desén jemnější a příjemnější, proto jsem tuto variaci zvolila jako finální verzi tohoto vzoru. Realizoval se ve variantě č.1 a č.3.

Obr. č.67 - Vzor č.4, varianta 3, tkanina, líc

3.3.5 Vzor č.5

K vytvoření tohoto vzoru jsem se inspirovala částí výšivky. Po první zkoušce realizace jsem tento vzor musela upravit. Slabá kontura byla málo zřetelná a motiv působil nesymetricky.

Obr. č.68 - Vzor č.5, varianta 2, tkanina, slabá kontura

Ve středu motivu jsem musela zesílit linky. Vzor jsem v programu opravila pro finální tkaní. Je vytkán v polovičním raportu, protože by byl moc velký a těžkopádný. Jako jednu z finálních variant jsem vybrala variantu č.2. Na stroji jsem nedopatřením zaměnila barvy. Vzor má vyplněné motivy osnovním efektem, ale od ostatních se trochu liší. Vzor jsem realizovala i se záměnou barev, protože tvoří zajímavý efekt. Jako další finální vzor jsem realizovala variantu č.3, tedy vyplněné vnitřní plochy bez kontur. Tuto variantu jsem vybrala také proto, že se velice přibližuje vzhledu výšivek a viditelnou barvou sukně ve vystřiženém a začištěném vzoru.

Obr. č.69 - Vzor č.5, varianta 3, tkanina, líc

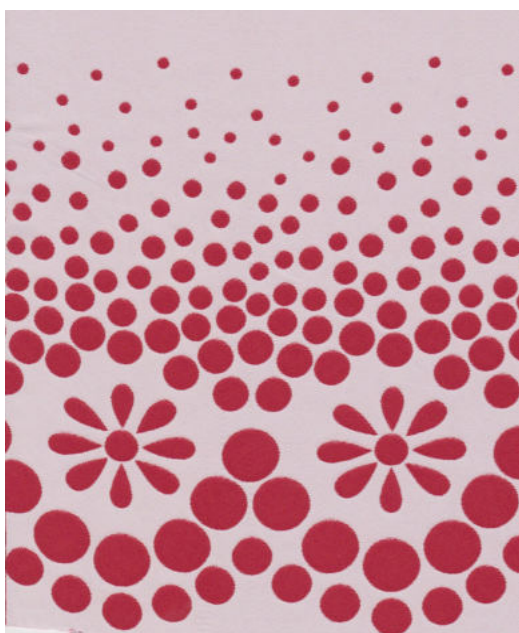
Obr. č.70 - Vzor č.5, varianta 2, tkanina, líc

3.3.6 Vzor č.6

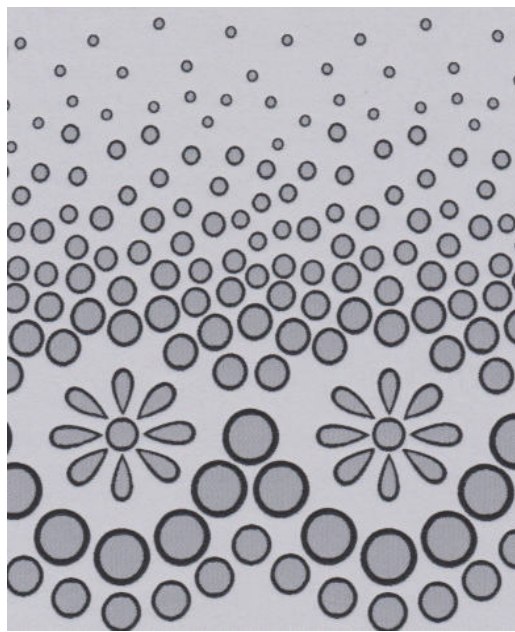
Tento vzor se od ostatních liší tím, že není plošný. Inspirovala jsem se vyšíváním krajem zástěr a krézlů. Dál jsem ho upravila, aby se postupně vytrácel. Vzor je vhodný na bordury ubrusů, záclon, apod. Také ho lze využít v oděvnictví, například na sukně. Velký vzor jsem vytvářela na sukni. Délka vzoru je cca 50 cm. Vytvořila jsem i menší variantu, která má poloviční raport.

Obr. č.71- Vzor č.6, varianta 1, velká střída, tkanina, líc

Obr. č.72 - Vzor č.6, varianta 3, tkanina, líc

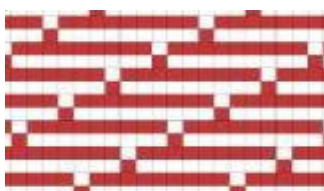
Obr. č.73 - Vzor č.6 varianta 2, líc, tkanina, čermobilá

U druhé varianty malého vzoru už bych nedoporučovala vzor ještě zmenšit. Kruhy mají jinou vazbu v kontuře a jinou uvnitř linie, a nejmenší kolečka a jejich vnitřní plochy by se při zmenšení dobře nevytkaly. Řešením by bylo ty nejmenší průměry vytkat bez vazby jako jednu variantu vzoru č.1.

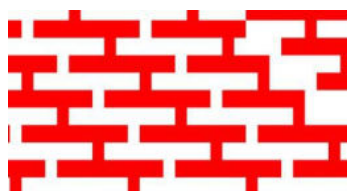
3.3.7 Vazby tkanin

Nejvyužívanější vazby v žakárových tkaninách jsou atlasové vazby. Využívají se hlavně kvůli dobrému vyvázání tvarů obrazců. Dříve se vzory kreslily na vzornicový (čtverečkový) papír, z kterého se potom vytloukal do karet, nebo se dělal jiný předpis pro stroj. Všechny realizace jsou utkány jako dvouútkové tkaniny. Je to z důvodu dodržení přesné barevnosti vzoru. Pro první zkoušky tkaní jsem vzory naprogramovala na dvanáctivazné atlasové vazby. Jediný vzor který v je v těchto vazbách vytkán i finálně je vzor číslo jedna. Vzory, které jsou větší jsem musela přeprogramovat do desetivazných atlasových vazeb. Důvodem byl velký pohyb nití v půdě, a tedy špatné krytí útků. Všechny finální vzory jsou tkané v desetivazných atlasových vazbách.

U programování vazeb je hlavní i uvědomit, jakou barvu máme v prvním a druhém vodiči. U osnovního efektu by mohlo dojít k lehkému pozměnění desénu. Ale u základních atlasových vazeb se to velmi neprojevuje. V samotné tvorbě vazby je nutné posunutí vazných bodů o dva až tři body, kvůli správnému krytí vazných bodů.

Obr. č.74 - Vazba bez posunu vazných bodů

Obr. č.75 - Vazba s posunem vazných bodů

3.4 Finální úpravy

Proto následují finální úpravy, kde se zlepšují základní vlastnosti textilií. Také se tímto způsobem dají vytvořit i nové vlastnosti materiálu, např. nehořlavost. Hlavní finální úpravou je praní. Při tomto procesu se textilie vysráží – později nedochází ke změně velikosti rozměrů. Ve zušlechťovacím procesu se tkaniny perou v plné šíři, nebo v provazci. Do pračky se přidávají nejrůznější prací prostředky, které obsahují tenzidy (povrchově aktivní látky), ty zbavují tkaninu nečistot a prachu, které se na ni během výroby nanasly. Po praní následují odstředování a vysoušení. Při sušení se často textilie vypíná do rámu, aby se zafixoval požadovaný tvar vzorů, které byly vytkány. Celý

proces finálních úprav se volí podle materiálu a také jakých výsledných vlastností textilie chce výrobce dosáhnout. Další důležitou operací po praní je kalandrování. Tento proces se provádí za sucha. Provádí se tak, že textilie prochází mezi dvěma nahřátými kalandrovacími válci. Teplota válců se volí podle materiálu, ze kterého je textilie vyrobena. Vždy prochází kalandrem v jedné vrstvě a plně šíří. Tímto procesem se zlepšuje omak a lesk.

Po dotknání textilie a sejmutí z tkacího stavu je tkanina v režném - neupraveném stavu. Finální úpravy realizovaných tkanin byly prováděny laboratorně. Praní proběhlo v pračce po dobu 40 minut při teplotě 40°C, rychlost odstředování 1200 otáček/ min.

Při vysoušení jsem tkaniny nenapínala do rámu. Po sundání tkanin ze stavu se motivy nepatrně deformovaly. Kdybych je po vyprání napla do rámu následně zafixovala, měly by vzory tvar jako na tkacím stroji. Pro finální úpravy v průmyslové výrobě by bylo třeba vypnutí tkanin do rámu a zafixování tvaru.

Pro kalandrování mých tkanin jsem použila sublimační kalandr. Na první zkoušky kalandrování byl stroj nastaven na teplotu 190 °C. Ve větších plochách bez vzorování se vytvořilo “vroubkování”. Po tomto zjištění jsem snížila teplotu kalandru na 180°C a různě jsem měnila rychlost válců. Tkaniny jsem utkala ve dvou barevných variantách a po kalandrování jsem zjistila, že vroubkování se objevuje nejvíce na červených tkaninách. Na černých tkaninách se vroubkování tak markatně neobjevuje. K tomuto efektu docházelo také při snížení i zvýšení rychlosti válců. Tyto finální úpravy posloužily hlavně ke zlepšení omaku a vyššímu lesku textilie. Materiál je také více splývavější, i když je to dvouútková tkanina.

4. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo vytvoření kolekce žakárských tkanin, inspirovaných kroji z Kyjovska. Toto téma mě zaujalo nejen proto, že v tomto kraji žiji, ale také jsem se chtěla zabývat ryze českou kulturou, která je podnětná, a není třeba hledat inspiraci v zahraničí. Publikací na toto téma je velmi málo, důležitým pramenem pro studii pro mě jsou vzpomínky pamětníků, staré fotografie, a také účast na těchto tradičních událostech.

Předlohou pro návrhy tkanin se staly vyšité motivy na límcích (krézlech) a zástěrách krojů. Na Hanáckém Slovácku je každý ženský kroj originální, takže jsem po této studii měla k dispozici velkou škálu motivů. Jako první jsem se zabývala zdobením oděvů. Vybrala jsem si výšivky z jednoho kroje. Poté jsem dělala náčrtky vzorů, které mě zaujaly, a dále jsem je zpracovávala. Nejvíce mě oslovilo dírkové vyšívání. Tato technika se využívá nejvíce na Hanáckém Slovácku. Seznámila jsem se s technologií vyšívání, tuto techniku jsem zkoušela pomocí ručně zhotovených raznic na balícím papíře i na textilu.

Návrhy vzorů jsem vytvářela v programu DesignScope victor, který je určený pro vzorování žakárských tkanin. Zpracovávala jsem konturové vzory, kde je třeba kontrolovat každou linii, aby byly tvary čistě vytkané. Tyto motivy jsou kruhy, slzy apod., takže se musí dbát na přesnost linií a správné návaznosti vzorů. Tato část práce byla nejtěžší a také časově náročná. Vytvořila jsem šest návrhů.

Následovalo vazební zpracování vzorů, zvolila jsem dvouútkovou vazební techniku. Každý vzor má tři vazební varianty. Motivy mají různou velikost i hustotu rozprostření v ploše. Protože každý vzor je jiný, vyžaduje jinou kombinaci tkalcovských vazeb. Po utkání všech vzorků ještě následovaly drobné úpravy desénů a především úprava kontur.

Výsledná kolekce je utkaná z polyesterového hedvábí. Pro zachování tradičního vzorování krojů jsem použila barevnost, která se na krojích nejvíce objevuje, a to červenobílou. U některých desénů jsem vyzkoušela klasickou černobílou kombinaci. Lze použít i módní barvy, které jsou doporučené na danou sezónu.

Pro finální kolekci byly od každého vzoru vybrány jedna až dvě varianty, u jednoho vzoru se tkaly všechny tři varianty. Z těchto tkanin byl vytvořen vzorník, který je přílohou bakalářské práce. Před zpracováním vzorníku byly tkaniny vyprané a následně kalandrované. Tím se zlepšila další manipulace s textiliemi, jako je třeba stříhání. Těmito finálními úpravami se zlepšil hlavně omak a splývavost.

Předložené tkaniny ze 100 % polyesteru bych využila v oděvní výrobě. Velikost motivů jsem se snažila zachovat v původní velikosti tak, jak jsou vyšity na částech krojů z Kyjovska. Některé vzory (větší) by se hodily do interiéru, pokud bychom použili jinou (těžší) konstrukci tkaniny, našly by využití i v čalounictví.

Téma folkloru již bylo mnohokrát různě zpracováno, ale podle mého názoru si lidové tradice zaslouží mnohem více pozornosti, než doposud.

5. Seznam použité literatury

- [1] KONEČNÁ, Vendula, Lidová kultura Kyjovska a Ždánicka, [online], Brno 2008, [cit. 2019-11-08], Dostupné z:
https://is.muni.cz/th/bh5sa/Diplomova_prace.pdf
- [2] ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7
- [3] Rozhovor s Emilií Novoměstskou, pamětnice, Lovčice, Lovčice 28.5.2019
- [4] TUMAJER Ph.D., Ing. Petr , BÍLEK Ph.D, doc. Ing. Martin, DVOŘÁK Csc., doc. Ing. Josef, Základy tkaní a tkací stroje, 1. vydání, Technická univerzita v Liberci, 2015, ReproArt Liberec, s.r.o., ISBN 978-80-7494-215-0
- [5] PFEIFR, Antonín, Technologie tkalcovství I. Příprava osnovy, SNTL-nakladatelství technické literatury, Praha 1979
- [6] PFEIFR, Antonín, Tkalcovství a pletařství pro 2. ročník SPŠ Textilních, Základy tkalcovské technologie, SNTL- Nakladatelství technické literatury, Praha 1981
- [7] Joshep Marie Jacquard, [online], wikipedia.org, [cit. 2019-11-07], Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Joseph_Marie_Jacquard
- [8] SOUSEDÍKOVÁ, Barbora, Trado – Oděvní kolekce inspirovaná folklorem, [online], Zlín 2014, [cit. 2019-12-9], Dostupné z:
http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/30680/soused%EDkov%E1_2013_dp.pdf?sequence=1
- [9] Jízda králů, [online] , wikipedia.org, [cit. 2019-12-16], Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jízda_králů

6. Seznam obrázků

Obr. č.1 - Folklor, [online], [cit. 2019-12-27], Dostupné z:

<http://www.slovackysklep.cz/folklor>

Obr. č.2 - Národopisné oblasti Česka, [online], [cit. 2019-12-27], Dostupné z:

<http://www.skolniallassveta.cz/narodopisne-oblasti-ceska/>

Obr. č.3. - vlastní

Obr. č.4. - 2019, [online], [cit. 2019-12-28], Dostupné z:

<http://www.slovackyrok.cz/2019/g-1135>

Obr. č.5. - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.6 – Obec Žarošice, [online], [cit. 2019-12-28], Dostupné z:

<https://www.pinterest.pt/amp/pin/460844974349868396/>

Obr. č.7 – Stavění máje v Kyjově, [online], [cit. 2019-12-28], Dostupné z:

https://hodoninsky.denik.cz/galerie/maja_kyjov.html?photo=12

Obr. č.8 – Stavění máje-Kyjov, [online], [cit. 2019-12-28], Dostupné z:

<https://www.atlasceska.cz/kalendar-akci/staveni-maje-kyjov-55180>

Obr. č.9 – Tradiční krojované hody 20.-21.10. 2018, [online], [cit. 2019-12-28],

Dostupné z: <https://www.habreci.cz/tradicni-krojovane-hody-20.-21.10.2018>

Obr. č.10 – vlastní

Obr. č.11 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.12 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.13 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.14 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.15 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.16 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.17 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.18 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č. 19 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.20 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.21 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.22 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.23 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č. 24 – vlastní

Obr. č.25 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.26 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.27 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.28 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.29 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.30 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.31 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.32 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.33 – vlastní

Obr. č.34 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.35 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.36 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.37 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.38 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.39 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.40 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.41 - ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

Obr. č.42 – Krojový ples – 19.1. 2018, [online], [cit. 2019-12-28], Dostupné z: <https://www.habreci.cz/ples-k-20.-vyroci-habreku---19.-1.-2018>

Obr. č.43 – vlastní

Obr. č.44 – vlastní

Obr. č.45 – vlastní

Obr. č.46 – vlastní

Obr. č.47 – vlastní

Obr. č.48 – vlastní

Obr. č.49 – vlastní

Obr. č.50 – vlastní

Obr. č.51 – vlastní

Obr. č.52 – vlastní

Obr. č.53 – vlastní

Obr. č.54 – vlastní

Obr. č.55 – vlastní

Obr. č.56 – vlastní

Obr. č.57 – vlastní

Obr. č.58 – vlastní

Obr. č.59 – vlastní

Obr. č.60 – vlastní

Obr. č.61 – vlastní

Obr. č.62 – vlastní

Obr. č.63 – vlastní

Obr. č.64 – vlastní

Obr. č.65 – vlastní

Obr. č.66 – vlastní

Obr. č.67 – vlastní

Obr. č.68 – vlastní

Obr. č.69 – vlastní

Obr. č.70 – vlastní

Obr. č.71 – vlastní

Obr. č.72 – vlastní

Obr. č.73 – vlastní

Obr. č.74 – vlastní

Obr. č.75 – vlastní

7. Seznam příloh

1. Ženy v polosvátečních krojích (1950), Kyjov (Slovácko)
2. Dívka ve svátečním kroji (1945), Kyjov (Slovácko)
3. “ Zadrůžená” (družička) v obřadním kroji, Vlkoš (Slovácko)
4. Svatební chasa při tanci (družičky, družbové, ženich, nevěsta) při tanci, Milotice (Slovácko)
5. Začepená vdaná žena ve svátečním kroji, Šardice (Slovácko)
6. Vzor č.1 – nevyplněný, rubní strana, tkanina
7. Vzor č.2 – varianta 1, rubní strana, tkanina
8. Vzor č.3 – varianta 2, rubní strana, tkanina
9. Vzor č.4 – varianta 3, rubní strana, tkanina
10. Vzor č.5 – varianta 2, rubní strana, tkanina
11. Vzor č.6 – varianta 3, rubní strana, tkanina
12. Vzor č.6 – velká střída, černobílá
13. Vzor č.6 – velká střída, červenobílá
14. Vzor č.5, Vzor č.2 – aranžmá
15. Vzor č.1, Vzor č.3 – aranžmá

1. příloha - Ženy v polosvátečních krojích (1950), Kyjov (Slovácko)

Zdroj: vlastní

2. příloha - Dívka ve svátečním kroji (1945), Kyjov (Slovácko)

Zdroj: vlastní

3. příloha - “Zadrůžená” (družička) v obřadním kroji, Vlkoš (Slovácko)

Zdroj: ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011,
ISBN 978-80-254-9920-7

4. příloha - Svatební chasa při tanci (družičky, družbové, ženich, nevěsta) při tanci, Milotice (Slovácko)

Zdroj: ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

5. příloha - Začepená vdaná žena ve svátečním kroji, Šardice (Slovácko)

Zdroj: ŽIDLICKÝ, Vladimír, Kyjovsko, lidé-kroje-tradice, Atelier Zidlicky 2011, ISBN 978-80-254-9920-7

6. příloha - Vzor č.1 – nevyplněný, rubní strana, tkanina

Zdroj: vlastní

7. příloha - Vzor č.2 – varianta 1, rubní strana, tkanina

Zdroj: vlastní

8. příloha - Vzor č.3 – varianta 2, rubní strana, tkanina

Zdroj: vlastní

9. příloha - Vzor č.4 – varianta 3, rubní strana, tkanina

Zdroj: vlastní

10. příloha - Vzor č.5 – varianta 2, rubní strana, tkanina

Zdroj: vlastní

11. příloha - Vzor č.6 – varianta 3, rubní strana, tkanina

Zdroj: vlastní

12. příloha - Vzor č.6 – velká střída, černobílá

Zdroj: vlastní

13. příloha - Vzor č.6 – velká střída, červenobílá

Zdroj: vlastní

14. příloha - Vzor č.5, Vzor č.2 – aranžmá

Zdroj: vlastní

15. příloha - Vzor č.1, Vzor č.3 – aranžmá

Zdroj: vlastní